

PRITARTA
Švenčionių r. savivaldybės mero
2025 m. birželio 17 d.
potvarkiu Nr. (2.1E)V1-287

ŠVENČIONIŲ R. ŠVENČIONĖLIŲ KARALIAUS MINDAUGO GIMNAZIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

- 1. Švietimo tiekėjo pavadinimas:** Švenčionių r. Švenčionėlių Karaliaus Mindaugo gimnazija.
- 2. Teisinė forma:** biudžetinė įstaiga.
- 3. Grupė:** bendrojo ugdymo mokykla.
- 4. Adresas:** Ateities g. 50, Švenčionėliai, LT-18215 Švenčionių r.
- 5. Vaikai ir jų poreikiai:** Švenčionių r. Švenčionėlių Karaliaus Mindaugo gimnazijos ikimokykliniame ugdyme (toliau - Gimnazija) dalyvauja lietuvių ir nemaža dalis dvikalbių šeimų vaikai nuo 1 iki 6 metų amžiaus. Gimnazijos ikimokyklinio ugdymo programa siekiama tenkinti pagrindinius vaiko poreikius – saugumo, sveikatos ir užtikrinti vaiko teisę tinkamai ugdytis. Įstaigos ugdymo programa parengta vadovaujantis įstaigos vidinės kultūros nuostatomis, tėvų lūkesčiais ir jų vaikų poreikiais, prisiimant atsakomybę už vaikų ugdymą(si), orientuotą per vaikams priimtinausią veiklą – žaidimus, kūrybą, meninę raišką, bendravimą. Ugdymo programoje atsižvelgiama į individualiuosius ir specialiuosius (gabių ir talentingų, dvikalbių) vaikų poreikius. Tenkinami prigimtiniai vaiko poreikiai, ypač didelį dėmesį skiriant kūrybiškumo ugdymui, vaikų meninei saviraiškai, kaip universaliai pasaulio pažinimo ir vaiko visuminio ugdymo priemonei. Gimnazijoje daug dėmesio teikiama meninio ugdymo sričiai, skatinančiai kūrybiškumą, kuri leidžia atsiskleisti vaiko galioms visose gyvenimo situacijose.

Pagal galimybes stengiamasi kokybiškai patenkinti specialiuosius vaikų poreikius (įstaigoje veikia specialiojo ugdymo komisija), sudaromi individualūs ugdymo planai.

Dauguma vaikų auga palankioje socialinėje aplinkoje, materialiai aprūpintose šeimose. Su vaikų šeimomis siekiama bendravimo ir partnerystės bei abipusio supratimo. Nuolat ieškoma naujų bendradarbiavimo formų. Ugdymo programa parengta siekiant užtikrinti kiekvienam amžiaus tarpsniui svarbių vaiko gebėjimų nuoseklų ugdymą(si).

Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių: žaidimo, saugumo, draugysčių, komunikavimo, pažinimo džiaugsmo, kūrybinės saviraiškos bei aktyvaus judėjimo, tenkinimą ir turtinimą; sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti unikalius kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius (SUP) taip pat atsirandančius ir dėl išskirtinių gebėjimų.

6. Gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų pasirengimas. Gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai – turintys didelę savo veiklos patirtį, mylintys ir rūpestingi, gebantys skirti dėmesį kiekvienam vaikui. Tai kompetentingi, aukštos kvalifikacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai, gebantys priimti pokyčius, ieškoti naujų ugdymo formų ir metodų ugdymo kokybei siekti.

Gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai nuo 2000 m. dalyvauja vaikų sveikatą stiprinančių mokyklų projekte: pedagogai yra asociacijos „Sveikatos želmanėliai“ nariai. Vietos bendruomenė propaguoja sveikos gyvensenos principus ir juos taiko organizuojant ugdomąjį procesą pagal projektą: „Sveika gyvensena – gyvenimo būdas nuo vaikystės“, kad vaikas augtų sveikas, fiziškai stiprus ir sveikoje aplinkoje.

Gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai nuolat dalinasi savo gerąja darbo patirtimi. Jie skaito pranešimus, veda atviras veiklas rajono, metodinio ratelio ikimokyklinio ugdymo pedagogams, rengia kvalifikacines programas, patys dalyvauja įvairiuose kvalifikaciniuose renginiuose, konferencijose. Įsitraukė į Besimokančių darželių tinklą.

Gimnazijoje aktyviai veikianti vaiko gerovės komisija, kuri ne tik atlieka vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių pirminį įvertinimą ir teikia siūlymų darželio vadovui dėl specialiojo ugdymo šiems vaikams skyrimo, esant reikalui, siūlo tėvams (globėjams, rūpintojams) vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius įvertinti Švenčionių pedagoginėje psichologinėje tarnyboje, bet ir operatyviai sprendžia visus vaiko gerovės klausimus: adaptacijos, sėkmingo bendravimo, įsitraukimo, maitinimosi, poilsio ir pan. Teikia konsultacijas bei rekomendacijas tėvams, darželio mokytojoms.

7. Gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo padalinio savitumas.

Švenčionių Karaliaus Mindaugo gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo padalinys – vienintelė ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą teikianti įstaiga Švenčionių mieste, turinti didelę ugdymojo proceso organizavimo patirtį. Mokytojas vaikus ugdo nuo lopšelio iki priešmokyklinio ugdymo ir išleidžia į bendrąjį ugdymą (mokyklos klases).

Remiantis pasirinktu pilietinio ir sveikatos stiprinimo pagrindu, ugdomasis procesas plėtojamas kryptingai, atsižvelgiant į besiplečiančias vaiko pažinimo erdves: savęs pažinimo, tarpusavio santykių, gamtos ir etnokultūros pažinimo.

Gimnazijoje integruojamos socialinių emocinių įgūdžių ugdymo programos „Zipio draugai“ ir „Kimochis“. Dalyvauja ilgalaikiuose sveikatinimo projektuose ir iniciatyvose „Lietuvos mažųjų žaidynės“, „Sveikatiada“ ir kt. Sudaromos sąlygos vaikų gamtamoksliniam ugdymui: vaikai gali tyrinėti įstaigos kieme augančius medžius ir krūmus, prižiūrėti vaistažolių lysves, šiltnamį, stebėti vabaliukų ir kitų gyvių gyvenimą, užsiimti praktine veikla lauko klasėje – kupole. Skatinamas ankstyvasis anglų kalbos mokymas ir robotika.

Ugdymo(si) veikla grupėje yra vientisas procesas. Jis neskaidomas į atskiras sritis ir vyksta integruotai, pabrėžiant grupės pasirinktą kryptį.

Gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo padalinys nuo 2000 m. dalyvauja vaikų sveikatą stiprinančių mokyklų projekte: pedagogai yra asociacijos „Sveikatos želmanėliai“ nariai. Vietos bendruomenė propaguoja sveikos gyvensenos principus ir juos taiko organizuojant ugdomąjį procesą. Skatiname vaikų fizinį aktyvumą kasmet dalyvaujant „Lietuvos mažųjų žaidynėse“.

Gimnazijoje nuolat rūpinamasi ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo savitumu: siekiama, kad kiekviena grupė būtų savita savo aplinka, kiekvienas pedagogas turėtų individualų darbo stilių, o Gimnazija – savo veidą.

Gimnazijoje veikia dvi „Valdorfo“ metodikos pagrindais dirbančios grupės.

Gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo padalinys (Ateities g. 50, Švenčionėliai) įsikūręs gražioje miesto vietoje. Nuolat puoselėjama lauko teritorijos erdvė. Dalyvaujame respublikiniame aplinkos tvarkymo konkurse „Mokyklų edukacinės erdvės“ – 2019 m. nugalėtojai respublikoje, 2024 m. – rajone.

Miestą juosia švariausia Lietuvos upė Žeimena, miškai, geležinkelis, išlikę seni pastatai, naujamiestis.

8. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai.

Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima.

Šeimos ir įstaigos bendradarbiavimas grindžiamas abipuse pagarba, pasitikėjimu, lygiaverte dialogine ir praktine partneryste, tariantis, konsultuojantis šeimoms ir mokyklos darbuotojams pagal jų atsakomybės ribas. Kuriamos lanksčios sąlygos sklandžiai vaikų ir šeimos adaptacijai, susitariama dėl ugdymo(si) mokykloje ir šeimoje dermės, atsižvelgiant į vaiko gerovei aktualius šeimų poreikius ir kultūrą.

Parama vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms.

Gimnazijoje veikia paramos vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms sistema, vykdomas komandinio mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų (logopedo, specialiojo pedagogo, socialinio pedagogo, psichologo) darbas. Parama teikiama šiomis kryptimis:

Mokytojai iš anksto numato galimas kliūti konkrečioms vaikams dalyvauti veikloje, parinkdami vaikų ugdymosi poreikius atitinkančias priemones ir būdus, kad pašalintų atskirties tikimybę.

Švietimo pagalbos specialistų pagalba vaikams orientuojama į fizinių funkcijų lavinimą, pažinimo bei mąstymo operacijų ir kalbos vystymą.

Švietimo pagalbos specialistai teikia mokytojui pagalbą, kartu aptardami vaikų poreikius, ugdymo(si) galimybes ir planuodami ugdymosi aplinką ir procesą, kad vaikai nepatirtų dalyvavimo ir ugdymo(si) kliūčių.

Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai padeda tėvams (globėjams) (toliau – tėvai) suprasti vaiko ugdymosi poreikius, konsultuoja, bendradarbiauja, numatydami vaikui tinkamiausius ugdymo(si) būdus, užtikrinant vaiko ugdymosi tęstinumą šeimoje ir įstaigoje.

Sprendžiant sudėtingus ugdymo(si) atvejus, Gimnazija inicijuoja bendradarbiavimą su išorinėmis vaikų ugdymo, švietimo pagalbos teikimo, išteklių institucijomis, centrais, nevyriausybinėmis organizacijomis, tarpininkauja šeimoms ir kitoms institucijoms sprendžiant vaikų teisių, ugdymo ir pagalbos vaikams klausimus.

Gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo padalinio bendruomenė yra atvira kaitai, siekia geresnės ugdymo kokybės, susitelkusi naujovių paieškai ir bendradarbiavimui. Bendruomenės sutarimu plečiamos ugdymo(si) erdvės ir edukacinės aplinkos. Siekdamas užtikrinti bendruomenės poreikius, Gimnazijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo padalinys aktyviai dalyvauja įvairiuose projektuose, tarp jų ir fizinių aktyvumą skatinančiuose.

Ugdytinių tėvai tikisi, kad vaikas darželyje jausis jaukiai ir saugiai, išmoks bendrauti ir bendradarbiauti, taps savarankišku, plės žinias apie supančią aplinką, kad bus užtikrintas vaiko judėjimo poreikis, ugdomas kūrybiškumas ir saviraiška, tenkinami vaikų specialieji poreikiai, užtikrinamas vaikų pasirengimas mokyklai.

- Tėvai daug dėmesio skiria vaikų gebėjimui bendrauti, susitarti, spręsti konfliktus. Tai ypač aktualu tampa priešmokykliniame amžiuje.

- Tėvai tikisi, kad ypatingas dėmesys būtų skiriamas vaiko kalbos ugdymui ir komunikaciniams gebėjimams. Kalba ir aplinkos pažinimas yra neatsiejami komponentai. Vaikas geriausiai pažįsta aplinką, pats joje aktyviai veikdamas. Todėl stengiamės sudaryti sąlygas vaikų atradimams, tyrinėjimams.

- Tėvai nori, kad būtų skatinama vaikų saviraiška meninėmis priemonėmis. Ugdydami vaikų kūrybiškumą įgyvendiname ilgalaikius meninius projektus, dalyvaujame rajoniniuose ir šalies konkursuose ir parodose.

- Tėvai tikisi, kad vaikas ugdymo įstaigoje įgis visas kompetencijas, būtinas sėkmingam mokymuisi mokykloje. Priešmokyklinio amžiaus vaikus ugdome pagal „Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programą“.

- Tenkiname darželio nelankančių vaikų poreikį atvesti vaiką į darželį keletui valandų. Esame sudarę vaikams tokią galimybę.

- Pagal tėvų poreikį, ateinantys į ugdymo įstaigą, vaikai turi galimybę dalyvauti muzikos valandėlėse, kurios įstaigoje vyksta popietiniu metu. Šie vaikai kartu su tėvais yra kviečiami į visus darželio renginius.

- Tėvai nori, kad kuo daugiau dėmesio būtų skirta vaikų sveikatingumo ugdymui, todėl mes dalyvaujame respublikiniame projekte „Sveikas gyvenimo būdas nuo vaikystės“. Daug dėmesio skiriame vaikų grūdinimui, mitybai ir kt.

9. Ugdymo(si) proceso organizavimo pagrindas.

Gimnazijoje ikimokyklinio ugdymo(si) proceso organizavimas remiasi:

Visuminiu ugdymu(si), kuris yra pagrindinė ikimokyklinio ugdymosi kryptis, lemianti vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos, kūrybos potencinių galių harmoningą plėtojimąsi.

Universaliu dizainu mokymuisi, kuris laiduoja kiekvieno vaiko įtraukaus ugdymosi sėkmę.

Vaiko žaidimu, kuris yra paties vaiko kuriama ir valdoma veikla, kuomet sutelkiamos visos jau įgytos ir plėtojamos galios.

Patirtine veikla, kuri skatina vaiko ugdymąsi darant, veikiant, pajaučiant, stebint, tyrinėjant, eksperimentuojant, modeliuojant, kuriant, komunikuojant, reflektuojant savo patirtis ir atradimus.

Pedagoginės strategijos ir ugdymo(si) organizavimo formos.

Gimnazijoje taikomos pedagoginės strategijos bei ugdymo(si) metodai, orientuoti į vaiko asmenybės ir pasiekimų auginimą: ugdymo(si) kontekstų kūrimo, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimo, vaikų ir mokytojų kūrybinėmis sąveikomis grindžiamo bei organizuoto ugdymo pedagoginės strategijos. Prioritetas teikiamas žaidimo pedagogikai.

Gimnazijoje taikomos prasmingos ir įvairios vaikų raidą ir ugdymosi būdus atitinkančios ir skatinančios vaiko ugdymąsi inovatyvios ugdymo(si) organizavimo formos: vaikų projektai, skaitymo valandėlės, pažintinės išvykos, patirtinis ugdymas(is) žaliosiose edukacinėse erdvėse, tyrinėjimų laboratorijose, kūrybinėse dirbtuvėse, atradimų stotelėse, pažinimo salose.

Vaikų ugdymo(si) kontekstai.

Gimnazijos aplinkoje kuriami vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai yra vaikai. Gimnazijos vidaus ir lauko erdvėse, atsižvelgiant į ugdymo aplinkas, kuriami aktualūs ugdymo(si) kontekstai: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų, kūrybinių dialogų.

Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais pristatyti veiklos rezultatus. Gimnazijoje palaikomos vaiko iniciatyvos, spontaniškos veiklos, mokytojui stebint vaiką, praturtinant mąstymą. kūrybinį ir praktinį patyrimą, dialoginį veikimą.

Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai stebi, kuo vaikai domisi, ką geba, ir pritaiko kontekstą plėtoti pastebėtus vaikų interesus ir gebėjimus, numato galimas vaikų veiklos kliūtis ir

parenka priemones ir būdus, kurie gali padėti vaikams lengviau įsitraukti, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, atlikti veiklą ir mokytis.

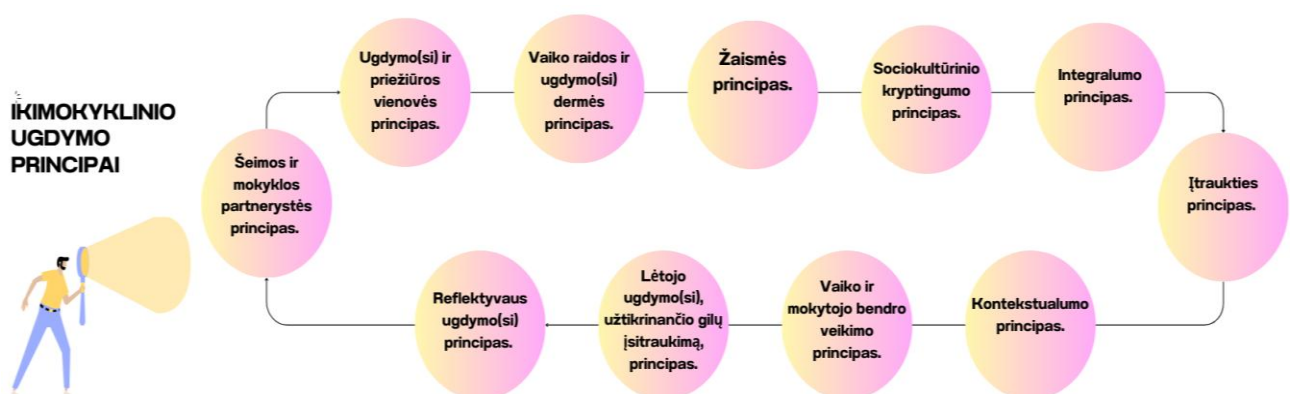
Ugdymo(si) kontekstuose, būdami vaikų elgesio ir veiklos modeliu, mokytojai pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdami vaiko padėjėjais, tyrinėtojais, kūrėjais, besimokančiais.

Programos parengimo aspektai. Gimnazijos ikimokyklinio ugdymo programa yra rengta, vadovaujantis valstybiniais ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiais dokumentais, norminiais teisės aktais.

Programa skirta: padėti šeimai ugdyti vaiką. Programa nuolat atnaujinama, tobulinama atsižvelgiant į vaiko poreikių, pasikeitimų analizės rezultatus, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas.

Mūsų ugdymo(si) programa praturtinta įvairiomis pedagoginėmis strategijomis, siekiant pritaikyti ugdymą kiekvieno vaiko poreikiams, jų tarpe ir SUP, bei interesams: **M. Montessori pedagoginė sistema** skatinamas vaikų savarankiškumas, praktiniai įgūdžiai ir savarankiškas mokymasis per specialiai parengtą aplinką ir priemones; „**Geros pradžios**“ metodika pabrėžiama ankstyvojo ugdymo svarba, kuriama saugi ir palanki aplinka, kur vaikai gali mokytis per žaidimą ir patirtinę veiklą; **Visuminiu kūrybiniu ugdymo metodu** skatinamas kūrybiškumas ir meninė saviraiška, integruojamos įvairios meninės veiklos į kasdienį ugdymą; **Reggio Emilia ugdymo sistema** akcentuojamas vaiko iniciatyvumas ir tyrinėjimas, naudojant projektinius metodus ir įvairias išraiškos priemones; įtraukiamos šiuolaikinės technologijos ir inovatyvūs mokymo metodai, siekiant praturtinti ugdymo(si) procesą ir skatinti vaikų kūrybingumą bei smalsumą; **STEAM** (gamtamokslinio, technologinio, inžinerinio, meninio ir matematinio) ankstyvojo patirtinio ugdymo koncepcija, kuri integruojama per kasdieninę rutiną, žaidimus, patirtinę veiklą, pačių ir socialinių partnerių organizuojamus projektus; didelis dėmesys ir priemonės skiriamos **įtraukiamam** ugdymui.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

10. Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

10.1. **ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas.** Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga

ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turinti vaiko patirtį;

10.2. vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos;

10.3. žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o **žaidimas** – svarbiausia savarankiška vaiko veikla;

10.4. sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei;

10.5. integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;

10.6. įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;

10.7. kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;

10.8. vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;

10.9. lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;

10.10. reflektivaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsversto veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);

10.11. šeimos ir Lopšelio-darželio partnerystės principas. Lopšelis-darželis ir šeima (globėjai) bendradarbiauja kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir įstaigos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

11. Programos tikslas: atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

12. Uždaviniai: programos tikslui pasiekti būtina įgyvendinti šiuos uždavinius: atpažinti kiekvieno vaiko ugdymo poreikius, kylančius iš asmenybės raidos tarpsnio, individualių raidos ypatumų, prigimtinių gebėjimų visumos ir sociokultūrinės aplinkos;

12.1. į vaiką ir jo vertybių ugdymą orientuotame, integraliame ugdymo procese tikslingai taikyti

vaiko ir mokytojo sąveiką grindžiančius mokymo(si) metodus, priemones;

12.2.organizuoti ugdymą derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio mokymo(si) metodus (projektus, tyrinėjimus, eksperimentavimą, pažintines išvykas, diskusijas ir kt.);

12.3. taikyti universalios dizaino mokymuisi prieigą, kaip visų vaikų ugdymo(si) sėkmės prielaidą;

12.4. sukurti 5-6 m. amžiaus vaikų ugdymui pritaikytą ir mokymąsi stimuliuojančią aplinką;

12.5. siekiant užtikrinti kiekvieno vaiko mokymosi sėkmę, sudaryti galimybę vaikams skirtingais būdais pademonstruoti pasiekimus bei daromą pažangą ir juos sistemingai fiksuoti, dokumentuoti, analizuoti, vertinti ir aptarus su tėvais (globėjais) ir kitais su vaiko ugdymu susijusiais asmenimis;

12.6. kurti ir plėtoti pasitikėjimu ir pagarba, aktyvia partneryste grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais, pradinio ugdymo mokytojais ir kitais švietimo paslaugų tiekėjais.

IV SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Gimnazijoje siekiama, kad vaikas taptų pasitikintis, besirūpinantis savimi ir kitais, jautrus kultūrinei ir socialinei įvairovei, komunikabilus, lanksčiai mąstantis, kūrybingas, sėkmingai besimokantis.

13. Gimnazijos ugdymo(si) organizavimo modelis pagal vaikų pasiekimų sritis.

Gimnazijos Ikimokyklinio ugdymo programa apima šias vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“.

Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“ apima šiuos ugdymosi įgūdžius: „Fizinis aktyvumas“, „Sveika mityba“, „Mano dienos ritmas“, „Kūno švara ir aplinkos tvarka“, „Saugus elgesys“.

Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“ apima šiuos ugdymosi įgūdžius: „Kas aš?“, „Savo emocijų ir elgesio valdymas“, „Aš tarp kitų“, „Žmonės ir bendruomenės“, „Mūsų praeitis, dabartis, ateitis“.

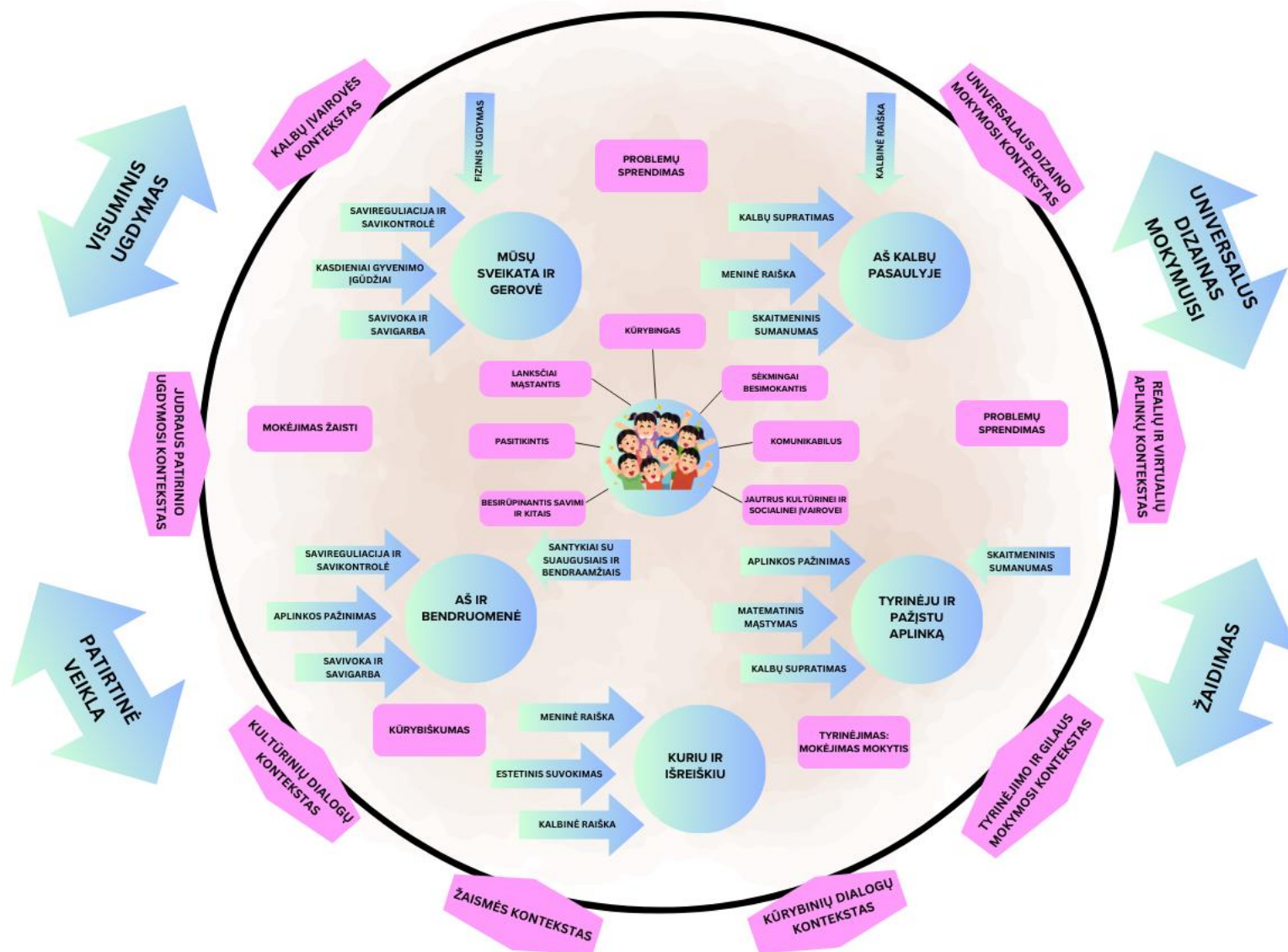
Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“ apima šiuos ugdymosi įgūdžius: „Žodinės ir nežodinės kalbos supratimas“, „Kalbinė raiška, bendravimo ir komunikacijos gebėjimai“, „Kalbų įvairovės suvokimas ir kalbinės tapatybės formavimas“.

Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ apima šiuos ugdymosi įgūdžius: „Mane supantys daiktai“, „Gyvybė“, „Skaičiavimas ir modeliavimas“, „Matematiniai erdvės tyrinėjimai“, „Skaitmeninių technologijų pasaulis“.

Ugdymo(si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“ apima šiuos ugdymosi įgūdžius: „Žaidimo raiška“, „Muzikos raiška“, „Šokio raiška“, „Dailės raiška“, „Teatro raiška“.

Ugdymo(si) sričių ir pasiekimų sričių sąsajos 1 paveikslėlyje nurodytos tomis pačiomis spalvomis. Pasiekimų sritys, kurios integruojasi į visas ugdymo(si) sritis yra išskirtos vienoda spalva.

Švenčionių r. Švenčionėlių Karaliaus Mindaugo gimnazijos ikimokyklinio ugdymo(si) organizavimo modelis

14. Lopšelio-darželio ugdymo(si) organizavimo modelis

Lopšelyje-darželyje ugdymo(si) turinys orientuotas į darnų asmenybės vystymąsi – personalizuojant, individualizuojant, diferencijuojant ugdymą, kūrybiškai integruojant sveikos gyvensenos idėjas, gerbiant vaiko pasirinkimą, išiklausant į vaiko pasiūlymus ir idėjas, tenkinant svarbiausius vaiko poreikius.

Ugdymo metodai, būdai, formos ir priemonės parenkami atsižvelgiant į vaikų amžių, gebėjimus, poreikius, ugdymo tikslą ir uždavinius. Vaikai savo patirtį kaupia žaisdami, veikdami, tyrinėdami, eksperimentuodami ir bendraudami. Veikla organizuojama visai vaikų grupei, grupei arba individualiai.

1. UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ IR BENDRUOMENĖ“		
Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti vaikų savivoką ir savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją ir kontrolę, santykius su suaugusiaisiais ir vaikais, socialinį ir kultūrinį supratingumą.		
1.1. „KAS AŠ“		
Vertybinių nuostatų. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. Bendrieji gebėjimai – plėtojamas supratimas apie save kaip unikalų asmenį, kuris auga, keičiasi, įgyja vis daugiau savarankiškumo, galių ir pasitikėjimo savimi, mokosi priimti savo gyvenimui ir ugdymuisi aktualius sprendimus bei pasirinkimus: savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas ir raiška.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. vaikai iki 3 m. mokosi parodyti veido mimika, garsais gestais, galvos linktelėjimu išreikšdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais, kai yra jautriai globojami, žaidinami, kalbinami grupės mokytojo, kai jis stengiasi suprasti vaiko poreikių ženklus į juos reaguoti, kai įvardija vaiko poreikius ir domėjimosi poreikius.	Mokytojo jautrus ir pastovus emocinis ryšys su vaiku, bendravimas ir veikla kaip elgesio modelis vaikui, vaikams aktualus turinys ir veiklos padedančios pažinti ir suprasti save, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių. Kūno vaizdavimas meno priemonėmis, žaidimas, tyrinėjimas, STEAM veikla ir kt.
Išimokymasis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiems ir kitiems vaikams parodyti savo poreikius, pomėgius, interesus.	Vaikai skatinami geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaroma dienvakė, kuriamos elgesio grupėje taisyklės. Modeliuojamos įvairios situacijos, skaitant istorijas, žaidžiant. Sudaromos augimo laiko juostos, ūgio matuokliai, nuotraukos nuo gimimo iki dabarties, vardų žaidimai ir t.t.
1.2. „SAVO EMOCIJŲ IR ELGESIO VALDYMAS“		
Vertybinių nuostatų. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. Bendrieji gebėjimai. Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).		

Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai iki 3 metų išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius.	Emocijų raiškos valdymo būdų taikymas veiklose ir bendraujant, emocijų raiškos valdymo būdų išbandymas žaidimuose ir bendrose veiklose: Išsiaiškinimas, susitarimai, emocinių impulsų suvaldymas.
Ikmokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai, žaisdami vaidmenų ir naratyvinius žaidimus, tyrinėdami ir žymėdami, kaip jaučiasi, klausydamiesi skaitomų istorijų, žiūrėdami filmukus, patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.	Skatinama samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl? Skatinama žaisti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Aptariama su vaikais, ką galima daryti, kai kas nors erzina kitą, atima žaislus, suduoda, kai kyla nesutarimai, kokias rasti išeitis. Taisyklių kūrimas ir laikymasis: grupės taisyklių, žaidimų. Žaidimai savireguliacijai: dėmesio reguliavimui, impulsų kontrolei ir kt.
1.3. „AŠ TARP KITŲ“		
Vertybinių nuostatų. Save vertina teigiamai. Bendrieji gebėjimai. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu“, „buvau“, „būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis.	Siekama paskatinti vaikus užmegzti ir palaikyti asmeninius ryšius su kitais žmonėmis, tyrinėti savo ir kitų panašumus bei skirtumus, pratintis pagalvoti apie kitus ir jų poreikius, būti geranoriškus, draugiškus, mokytis bendrauti, bendradarbiauti, sugyventi. Mokytojas dažnai įvardija daiktus, kurie priklauso vaikui, komentuoja vaiko veiklą, būtinai pamini vaiko vardą. Pasiūlo žaidimų „Mano–tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“. Kalbasi su vaikais, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės.

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus. Geba daryti įtaką kitam, atsakingai pasirinkti ir priimti sprendimus. Savo gebėjimus ir save vertina teigiamai. Save apibūdina, nusakdamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).	Paskatinama samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo? Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti? Pasiūloma idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, tyrinėjimams. Skatinami pokalbiai, diskusijos apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę. Skatinama vaikus pozityviai reaguoti į savo klaidas, sąmoningai suklysti, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų.
1.4. „ŽMONIŲ BENDRUOMENĖS“		
Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams atrasti kultūrinių reiškinių ir žmonių bei jų bendruomenių gyvenamosios tyrinėjimo kelius, asmeniškai prasmingus dalyvavimo įstaigos bendruomenėje būdus, ugdantis priklausymo bendruomenei, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmus. Esminiai gebėjimai. Žmonių įvairovės supratimas, žmonių bendruomenių tyrinėjimas, tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmas.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai iki 3 metų natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Vaikų supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dienose grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas; Vaikai iki 3 metų savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.	Vaikai kartu su mokytoju ir tėvais kuria šeimos ir grupės medį, dalyvauja šeimos dienose grupėje, žaidžia savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėja šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas; Mokytojo padedami, vaikai tyrinėja, atranda ir aiškina, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius: emociniai ryšiai, rūpinimasis vienu kitais (šeima), bendras buvimas, bendra veikla, draugystės ryšiai (ugdymo įstaigos bendruomenė), kalba, papročiai, tradicijos, tautosaka, tautodailė, etnomuzika, amatai (tautybė), demokratinės vertybės, demokratinis gyvenimo būdas (valstybė), tikėjimas (religinės bendruomenės).
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos; ugdymo įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės; mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kaimyninės ir kitos šalys; žemyno, kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės. Domisi gimtąja kalba,	Žaisdami ir bendraudami mokytojo tikslingai parengtoje edukacinėje aplinkoje, sužino keletą kitų šalių, supranta, kad tiek jie patys, tiek kiti žmonės sudaro skirtingas tautas, kurios gyvena skirtingose šalyse. Vaikai tyrinėja Lietuvos ir grupę lankančių, iš kitų kraštų atvykusių vaikų šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą

	etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose.	(tradicijas, maistą, aprangą ir pan.). Vaikai aiškinasi ir išbando pagarbios, tolerantiškos sąveikos su kitų socialinių, tautinių ir kultūrinių bendruomenių žmonėmis būdus.
1.5. „MŪSŲ PRAEITIS.DABARTIS.ATEITIS“		
Vertybinių nuostatų. Siekiama padėti vaikams tyrinėti praeitį, dabartį, ateitį bei suprasti žmonių gyvenimo bėgant laikui pokyčius. Esminiai gebėjimai. Laiko tėkmės pajauta. Vaikai laiko tėkmės bei asmeninių ir bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą plėtoja patirdami, aiškindamiesi, tyrinėdami savo ir juos supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydami gyvenimo pokyčius ateityje.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai iki 3 metų laiko tėkmę pajaučia sąsajoje su savo veikla (kiek laiko užtrunka kažką padaryti) ir gyvenimo ritmu (ką aš veikiu per dieną). Laiko tėkmę vaikai geriau supranta, eksperimentuodami su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, 1, 5, 10 minučių smėlio laikrodžiais (ką galiu nuveikti, kol skambės muzika, ištėkės	Vaikai laiko tėkmės bei asmeninių ir bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą plėtoja patirdami, aiškindamiesi, tyrinėdami savo ir juos supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydami gyvenimo pokyčius ateityje. Vaikai įvairiais būdais kuria savo asmeninę gyvenimo ir augimo istoriją; mokytojo ir tėvų padedami
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	3–6 metų vaikai, kalbėdamiesi, ką veikė per dieną, savaitę, dėliodami paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj.	Dalyvaudami tradicinėse ir valstybinėse šventėse, išitraukdami į mokytojų inicijuojamus istorinio pobūdžio naratyvinius žaidimus, klausydamiesi skaitomų istorinių pasakojimų, lankydamiesi muziejuose, pilyse, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Vaikai atpažįsta liaudies dainas ar kitą tautosakos paveldą (mįslės, greitakalbes, liaudies žaidimus, patarles ir kt.), žmonių sukurtą praeitį. Padedami mokytojų, atranda ir tyrinėja juos dominančias savo darželio, rajono ir (ar) miesto istorines vietas, įskaitant įvairius paminklus, gamtines erdves, viešąsias skulptūras ir žaidimų aikšteles.
2. UGDYMO(SI) SRITIS „MŪSŲ SVEIKATA IR GEROVĖ“		
Ugdymo(si) srities paskirtis yra plėtoti kasdienius gyvenimo įgūdžius, fizinį aktyvumą, savivoką ir savigarbą, savireguliaciją ir savikontrolę. Ugdymosi veiklos skatina ugdytis emocijų suvokimo ir raiškos, tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, žaidimo, mokėjimo mokytis gebėjimus.		
2.1. „FIZINIS AKTYVUMAS“		
Vertybinių nuostatų. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.		

Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių–rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.		
Žingsniai	Gebėjimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	2–3 metų vaikai vaikščioti ir išlaikyti pusiausvyrą mokosi eidami sumažinto ploto paviršiumi (tarp dviejų nubrėžtų linijų ir pan.), įveikdami kliūtis (ką nors peržengdami), lipdami į kalniuką. Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami judriuosius žaidimus, vaikai nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo.	Vaikai judėjimo džiaugsmą patiria laisvai bėgiodami, landžiodami, šokinėdami, laipiodami karstynėmis, kopėtėlėmis, laipteliais, žaisdami su kamuoliais, važinėdami triratukais, dviratukais. Vaikų judesių koordinacija, orientacija erdvėje, vikrumas, greitumas, jėga tobulėja žaidžiant su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais: ridenant, mėtant įvairiu atstumu, visa jėga ar panaudojant reikiamą jėgą tikslui pasiekti, gaudant. Vaikai inicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoti, fantazuoti, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikiant pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes.
3–6	Vaikai juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis, žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai: šliaužimas, ropojimas, ėjimas, bėgimas, šuoliukai, laipiojimas, pralindimas, metimai, pusiausvyros pratimai. Jie išbando įvairiausius mokytojo demonstruojamus ir pačių atrandamus ėjimo ir bėgimo būdus: eiti pasistiebus, ant pėdos šonų, kulnų; eiti ištiesta virve, padėtu lanku; eiti aukštai keliant kelius, pusiau pritūpus, plačiu žingsniu, pristatomuoju, pakaitiniu ar kryžminiu žingsniu, šonu, atbulomis, eiti nedideliame aukštyje (suoleliu); bėgti aukštai keliant kelius, šonu, atbulomis, įveikiant kliūtis, bėgti įkalnėn, nuokalnėn, bėgimą kaitalioti su ėjimu, sustoti pagal netikėtą signalą, keisti kryptis, bėgti greitai, lėtai.	Nevaržomai judėdami ir eksperimentuodami vaikai išbando savo kūno judėjimo galimybes: lavina pagrindines fizines ypatybes (vikrumą, lankstumą, pusiausvyrą, koordinaciją, jėgą), mokosi saugiai keisti pradines kūno padėtis ir atlikti įvairius veiksmus rankomis, kojomis: išlaikyti kūną statinėje būsenoje, judėti (ne)persikeldami erdvėje; įgyja drąsos ir pasitikėjimo savimi. Veikdami ribotame plote pratinasi judėti saugodami save ir kitą. Žaisdami komandinius žaidimus, vaikai mokosi laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti, derinti judesius, judėjimo būdus, sutelkti ir perkelti dėmesį į regimus ir girdimus signalus.
2.2. „SVEIKA MITYBA“		
Vertybinių nuostatų. Noriai ugdosi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.		
Esminiai gebėjimai. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.		

Žingsniai	Gebėjimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai iki 3 metų su sveikatai palankiu maistu susipažįsta valgydami drauge su mokytoju ir kitais vaikais, girdėdami suaugusiųjų aiškinimus, žiūrinėdami knygeles, korteles, piešinius. Matydami estetiškai patiektą, skleidžiantį šviežią kvapą maistą, jį skanaudami ir nuolat girdėdami vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, vaikai kaupia atitinkamą žodyną. Įvairių žaislų apsčioje aplinkoje, grupėje įrengtoje „virtuvėje“ vaikai iki 3 metų žaidžia režisūrinius maisto gaminių žaidimus.	Vaikai iki 3 metų kasdienio valgymo metu mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais ir pasirinkti, su koku stalo įrankiu valgyti skirtingą maistą.
Išimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai aiškinasi, klauso skaitomų tekstų, komentarų apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai. Tyrinėja sveiko maisto piramidę; dėlioja savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais. Dėlioja mąstymo žemėlapius (sveika – nesveika), patys vieni kitiems aiškina, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne, savo nuomonę	3–6 metų vaikai mokosi elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauti rankas, valgyti neskubant, gerai sukramtant maistą, jį skanaujant, prie stalo ramiai pasikalbant, padėkojant. Jie mokosi padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekdami estetinio išpūdžio. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu vaikai maitina lėles, serviruoja ir puošia stalą, kuria lankymosi kavinėje ar kitoje viešojoje vietoje siužetus. Vaikai klausosi skaitomų tekstų ir pasakojimų apie tai, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti, sužino, kad pasaulyje yra vietų, kuriose žmonės jaučia maisto stygių, tyrinėja, kiek daug darbo reikia, kad maisto produktai atsirastų ant mūsų stalo, dėlioja šį kelią iš paveikslėlių, jį piešia.
2.3. „MANO DIENOS RITMAS“		
Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams suprasti jų poreikius atitinkantį dienos ritmą ir jo laikytis. Tai padeda vaikams jaustis saugiems, energingiems, nepervargti, ugdo laiko suvokimą, suteikia jėgų ir drąsos išgyventi pokyčius: Esminis gebėjimas. Kasdieniniai pasikartojantys ritualai, maitinimasis, miegas ir veiklos padeda vaikams orientuotis dienos laike.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		

1–3	Vaikai ugdosi dienos ritmo (aktyvumo ir poilsio derinimo) pajautą, kai kasdienių veiklų metu yra mokytojo skatinami atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti. Vaikai iki 3 metų mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienotvarkę, stebėti ir pasitikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar įvyks. Kasdieniai pasikartojantys ritualai, maitinimasis, miegas ir veiklos padeda vaikams orientuotis dienos laike.	Vaikai iki 3 metų tyrinėja savo judėjimo ir poilsio ritmą, paveikslėliais dėliodami savo veiklų eilę ir žymėdami, ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai, skatinami mokytojo ir atsižvelgdami į visos mokyklos dienos režimą, patys sudėlioja savo dienos ritmą paveikslėliais, sudėlioja dienų su ypatingais įvykiais (švenčių, išvykų dienos), keičiančiais įprastą dienos eigą, dienos ritmą. Vaikai ryte paveikslėliais pažymi, ką šiandien ketina veikti, o vakare reflektuoja, ar pavyko tai įgyvendinti. Jie tyrinėja savo nuotaikos ir energijos kaitą per dieną, žymėdami paveikslėliais, aptardami kaitos priežastis. Padedami mokytojo, susikuria ritualus prieš einant miegoti, pavyzdžiui, pavartyti knygutę, pasiklausti lopšinės.	Vaikai, mokytojo padedami, mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio (bėgiodami, šokinėdami pavargo, kvėpuoja atvira burna, smarkiai plaka širdis), kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo (sunku ramiai išsėdėti, sutelkti dėmesį į veiklą). Vaikai iš skaitomų pasakojimų, istorijų ir patys išbandydami sužino, kad aktyvi veikla padeda išlieti tiek patirtas malonias emocijas, tiek ir nerimą, įtampą. Atlikdami atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip jie nuramina tiek kūną, tiek ir emocijas ar sunkias mintis. Vaikai išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus, pavyzdžiui, judėti pagal greito ir lėto tempo, aktyvumą žadinančią ir raminančią muziką.

2.4. „KŪNO ŠVARA IR APLINKOS TVARKA“

Vertybinių nuostatų. Plėtojant vaikų supratimą apie sveikatos saugojimą siekiama didinti jų pasitikėjimą patiemis pasirūpinti savo higiena ir aplinkos tvarka bei estetika.

Esminiai gebėjimai. Savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai iki 3 metų susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius, kai patys, mokytojo skatinami, drąsinami, pamokomi, padedami, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja	Vaikai iki 3 metų mokosi laikytis tvarkos, kai rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedami suaugusiųjų, arba savarankiškai pažaidę padeda žaislus į vietą;

	plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius ir pan.	
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikus laikyti asmens higienos motyvuoja suaugusiojo pavyzdys, dainelės, eilėraščiai, pasakojimai, tyrinėjimai, sužinant apie bakterijas ir virusus, jų sukeltas ligas. Vaikai supranta, kodėl svarbu plauti rankas prieš valgi, pažaidus, susitepus, pasinaudojus tualetu, ir pratinasi tai daryti. Linksmos istorijos, vaikų aprangos pavyzdžių žiūrėjimas skatina vaikus pamąstyti apie savo aprangą, diskutuoti, kas tvarkinga – netvarkinga, patinka – nepatinka, kurti patogios ir estetiškos vaikų aprangos modelius (piešiant, rengiant lėles, patiems persirenginėjant).	3–6 metų vaikai žiūrinėja tvarkingos, patogios, estetiškos aplinkos nuotraukas, ieško patinkančios aplinkos vaizdų informaciniuose tinklalapiuose, diskutuoja apie savo grupės aplinką, kas tvarkinga – netvarkinga, patogu – nepatogu, saugu – nesaugu, gražu – negražu. Vaikai įsitraukia į aplinkos pertvarkymo veiklas, ieškodami sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai: simboliniais piešiniais grupėje ženklina daiktų laikymo vietas, kuria saugaus daiktų naudojimo taisykles ir pan. Vaikai pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti, pamato grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti.
2.5. „SAUGAUS ELGESIO ĮPROČIAI“		
Vertybinių nuostatų. Siekiama padėti vaikams ugdyti saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis įpročius, saugoti savo ir kitų sveikatą.		
Esminiai gebėjimai. Vaikai aiškinasi, kokie prisilietimai prie jų kūno yra tinkami (artimų suaugusiųjų ar draugo apkabinimas) ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. Vaikai mokosi tvirtai pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai iki 3 metų drauge su suaugusiuoju mokosi saugiai žaisti, atsargiai elgtis su buities daiktais ir lauke.	Ugdymo(si) kontekstuose, būdami vaikų elgesio ir veiklos modeliu, mokytojai pagal situaciją lanksčiai keičia savo vaidmenis, tapdami vaiko padėjėjais, tyrinėtojai, kūrėjais, besimokančiaisiais.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		

3–6	Vaikai, vartydami knygeles, klausydami jiems skaitomų pasakojimų, Mokytojui modeliuojant įvairias situacijas, skaitant istorijas, pasakojant, kartu 19 pasakų, žiūrėdami filmukus, sužino apie daiktus, kurie yra pavojingi jų sveikatai ir saugumui, kas atsitinka, kai vaikai su jais žaidžia. Jie aiškinasi, kokie pavojai slypi virtuvėje (elektros prietaisai, aštrūs daiktai), vonioje (skalbimo, valymo priemonės), svetainėje, tėvų miegamajame (praviras langas, vaistai, dūžtantys daiktai). Kasdienių veiklų metu mokosi saugiai elgtis žaisdami kieme, lauke, laikytis susitartų saugaus elgesio taisyklių. mokosi atsakingai elgtis aplinkoje, kurioje yra gyvūnų.	Mokytojui modeliuojant įvairias situacijas, skaitant istorijas, pasakojant, kartu žiūrinėjant paveikslėlius, korteles, kalbantis, vaikai mokosi suprasti, su kuriais žmonėmis ir kodėl bendrauti yra visada saugu (tėvai, globėjai, mokytojai ir kt.), į kuriuos žmones visada galima kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimę, patekus į bėdą (policininkai, gaisrininkai, medikai, pardavėjai ir pan.), kaip reikia elgtis, jei visai nepažįstamas žmogus kalbina, kviečia pasivaikščioti ar pasivažinėti, siūlo saldumynų, siekia liesti (mandagiai atsisakyti pasiūlymų, jei situacijoje nedalyvauja tėvai, mokytojai).
-----	---	---

3. UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ KALBŲ PASAULYJE“

Ugdymo srities paskirtis – plėtoti kalbų supratimą, kalbinę raidą, skaitmeninį sumanumą, meninę raidą, aplinkos pažinimą. Ugdymo(si) veiklos skatina ugdytis tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis, emocijų suvokimo ir raidos, žaidimo gebėjimus.

3.1. „KALBOS SUPRATIMAS“

Vertybinių nuostatų. Tai vaiko kalbinių įgūdžių ir gebėjimų bei kalbinės tapatybės ugdymas(is). **Esminiai gebėjimai.** gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą bei reaguoti į nežodinę raidą; gebėjimas suprasti įvairiomis formomis pateikiamą, informaciją (žodinę, grafinę, simbolinę, vaizdinę, garsinę), domėjimasis simboliais, raidėmis ir tekstu, gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus.

Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai iki 3 metų ugdomi kalbos suvokimo gebėjimus, bendraudami su suaugusiais ir kitais vaikais. Jie atkreipia dėmesį į kalbėjimą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą, pasižyminčią aukštesniu balso tonu, ryškia emocija intonacija. Vaikai ugdomi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydamiesi įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. Vaikai klausosi mokytojo ir kitų vaikų, būdami grupėje ir būdami	Įsitraukimą skatina mokytojo siūlomos įdomios ir aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinių vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emocijų įsitraukimą į bendravimą ir bendradarbiavimo procesus. Vaikus taip pat įtraukia kalbiniai žaidimai, skaitomos ir nežodiniu būdu pasakojamos istorijos, dialogiškas ugdymo procesas, iššūkio situacijos. Sėkmingam įsitraukimui būtinos vaikų kalbinius gebėjimus atitinkančios ir jų žodinį ir nežodinį bendravimą skatinančios sąlygos, kuriose būtų pripažįstama ir reaguojama į skirtingus vaikų saviraiškos būdus. Vaikų dalyvavimas įsitraukus moko klausyti ir įsiklausyti, skatina kūno kalbą ir verbalinę

	vieni, tylioje aplinkoje ir triukšmingame fone, įvairiose komunikacinėse situacijose.	išraiška reaguoti į kalbančiųjų intencijas, plėtoja kalbinės raidos gebėjimus.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai, aktyviai įsitraukdami į bendravimo su mokytoju ir kitais vaikais veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtąja ir kitomis kalbomis klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdomi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Vaikai klausosi gyvai pasakojamų ir įrašytų (televizijos, radijo, kompaktinėse plokštelėse, internete) įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, taip pat savo ir kitų vaikų kalbos įrašų. Vaikai kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami.	Supratimo gilėjimą užtikrina kryptingos ir vaikų raidos skirtumus atliepančios ugdymosi veiklos, skatinančios tyrinėjimą, aiškinimąsi ir problemų sprendimą, taip pat patirtinis ugdymo(si) procesas, kuris sudaro galimybes vaikams klausinėti, diskutuoti, ginčytis, spręsti problemas. Supratimo gilėjimą skatina žodinę raišką iliustruojančios ar ją papildančios vaizdinės ir kitais pojūčiais suvokiamos ugdymo(si) priemonės, kalbos siejimas su aplinkos objektais. Aiškinimasis, argumentavimas, reflektavimas padeda gilinti supratimą, kad kalba ir žodžiai daro poveikį kitam, skatina kritinį mąstymą, moko pasirinkti tinkamas komunikacijos priemones, leidžia suvokti skirtingų kalbų ir kalbos formų (žodinės, nežodinės, simbolinės, grafinės) įvairovę.
3.2. „KALBINĖ RAIŠKA“		
Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.		
Esminiai gebėjimai. Gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį, gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiškos priemones, gebėjimas komunikuoti paprastomis grafinės ir rašytinės raiškos formomis.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	1–3 metų vaikai mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmiais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Šio amžiaus vaikų žodyno gausėjimą ir kalbinę raišką skatina aktyvus suaugusiojo bendravimas su vaiku, inicijuojant pokalbius, plėtojant vaiko pasakymus, juos pakartojant. Vaikų mąstymo ir kalbos raidą skatina amžių atitinkančių tekstų, eilėraščių, pasakų skaitymas, istorijų pasakojimas, siejamas su vaizdine informacija, taip pat tokiais jutiminiais pojūčiais kaip lytėjimas, ragavimas, uostymas. 3 metų vaikai, suaugusiojo padedami,	1–3 metų vaikai pasitelkia žodinę ir nežodinę raišką aktyviai bendraudami ir komunikuodami su suaugusiais ir bendraamžiais įvairiose veiklose. 2–3 metų vaikai, bendraudami su kitais, koncentruojasi į save, kalba sau ir su savimi, neadresuodami kalbos kitam. Vaikai į pokalbius su kitais mokosi įsitraukti, kalbinami suaugusiojo, atsakydami į klausimus. Vaikų poreikį bendrauti, išreikšti norus ir mintis skatina dienos įvykių ir rutininių veiklų aptarimas. Kasdienėse veiklose mokytojo skatinami vaikai mokosi išreikšti ir įvardyti savo emocijas, poreikius.

	kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, dalyvauja pokalbiuose, kelių žodžių vientisiniais sakiniais kalba apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus, pasakoja apie tai, ką mato ir girdi, vartoja paprastas mandagumo frazes, formuluodami sakinius, taiko pagrindines gramatikos taisykles. Vaikai plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodami suaugusiųsius ir eksperimentuodami: stebėdami rašančiuosius ar piešiančiuosius, bandydami imituoti, braukti, keverzoti, piešinėti, palikdami ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje.	
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3–6	Vaikai kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas. Vaikai vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Vaikų kalba turtėja, jų kalbinė raiška sudėtingėja, jiems klausantis skaitomų, pasakojamų, vaidinamų tekstų ir siužetų, įgarsintų filmukų ar pasakų, patiems juos atpasakojant, perkuriant, pratęsiant, suvaidinant, iliustruojant, deklamuojant, kalbantis su mokytoju apie teksto turinį ir prasmes, siejant tekstą su vizualia medžiaga. Vaikai vartoja įvairias kalbos dalis, kalba taisyklingais vientisiniais ir sudėtiniais sakiniais, formuluoja klausiamuosius sakinius („Kada...“, „Kur...“, „Kaip.“), kuria naujus žodžius pagal įsisavintas žodžių darybos taisykles. 3–6 metų vaikai įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti, pavyzdžiui: „rašo“ žinutę ar laišką piešiniu, kopijuoja matomus simbolius, raides, žodžius, kuria savo	Žaisdami išplėtusius siužetinius vaidmenų žaidimus, vaikai įsitraukia į dialogą, polilogą, išbando skirtingas kalbėjimo manieras, mokosi žodinėmis derybomis ir kompromiso paieškomis spręsti kylančius nesutarimus ir problemas laikydamiesi savo kultūrinei aplinkai priimtinių bendravimo taisyklių. Vaikai bendravimo gebėjimus ugdo kartu su suaugusiuoju ir bendraamžiais skaitinėdami knygas, kalbėdamiesi apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskutuodami apie atliktą veiklą, patirtą nuotyki, žiūrėtą filmą, girdėtą pasaką, pasakodami istorijas, kurdami pasakojimus, kalbėdamiesi apie tai, ką norėtų patirti ir veikti. Įsitraukę į žaismės situacijas vaikai bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Mokytojo inicijuojamose arba natūraliai susiklosčiusiose situacijose, atveriančiose kalbų įvairovę, bando susikalbėti su kitakalbiais vaikais ar suaugusiais. Mokydamiesi rašinėti, vaikai veikia kūrybiškai, pavyzdžiui: iš akmenėlių, gilių, kaštonų dėlioja simbolius ir raides, pagaliuku rašo ant smėlio, kreidelėmis – ant asfalto, rengia simbolių, piešinių, ženklų „laiskus“ gamtos gyvūnams, kuria knygeles, kūno kalba vaizduoja raides, žodžius, kuria istorijas apie raides ar garsus, stato ir konstruoja simbolius, raides. Vaikai įsitraukia į mokytojo

	ženklus ir simbolius, puošia ir apipavidalina užrašytas raides ar ženklus siedami juos su realiais objektais.	inicijuojamas veiklas, žaidimus, kurių metu piešiniais, rašinėjimais, raidėmis pavaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus, rašo žinutes, laiškėlius tėvams, vaikams, mokytojams.
3.3. „KALBŲ ĮVAIROVĖS SUVOKIMAS IR KALBINĖS TAPATYBĖS FORMAVIMASIS“		
Vertybinių nuostatų. Siekiama padėti vaikams tapatintis su savo šalies kalba ir kultūra, susipažinti su kalbų įvairove, ugdyti(s) kalbų įvairovės suvokimą, vertybines nuostatas, susijusias su įvairialypiais kultūriniais ir kalbiniais kontekstais, plėtoti kalbinę, tautinę ir pilietinę tapatybę. Esminiai gebėjimai. Tapatinimasis su savo šalies kalba ir kultūra, kalbų įvairovės suvokimo ugdymasis, vertybinių nuostatų, susijusių su įvairialypiais kultūriniais ir kalbiniais kontekstais, ugdymasis, kalbinės, tautinės ir pilietinės tapatybės plėtojimas.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Skatinamas kalbų ir kultūrų pažinimas bei kalbinės tapatybės (nebūtinai susijusios su viena kalba) formavimas. Kultūrų ir kalbų įvairovės pažinimą skatinančioje mokyklos aplinkoje vaikai turi galimybę matyti įvairių kultūrų ženklus, simbolius, girdėti įvairias kalbas, vartoti įvairiomis kalbomis parašytas knygeles.	Vaikų iki 3 metų domėjimąsi skirtinga kalbine raiška (bendrine kalba, tarmėmis), skirtingomis kalbomis ir kultūromis skatina suaugusiojo pasakojimai apie kitas šalis, kultūras, kalbas, jų atmainas; knygelių, parašytų įvairiomis kalbomis, vartymas; garso įrašų (dainelių, eilėraščių, pasakojimų) įvairiomis kalbomis klausymas; įvairiakalbiai stalo žaidimai. Vaikų suvokimą apie kalbų įvairovę ugdo, pozityvų požiūrį formuoja ir bendrauti įvairiakalbėje aplinkoje moko, pavyzdžiui, svečių, atstovaujančių kitoms kalboms ar kultūroms, vizitai.
Išimamasis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai ugdosi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbinę tapatybę, mokosi atpažinti skirtingas kalbas, suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas, žaisdami vaidmenų, naratyvinius, stalo ir žodžių žaidimus, įsitraukdami į kūrybines ir kitokias aktyvias veiklas su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais, bendraudami su svečiais, jungdamiesi į tinklus su kitų šalies regionų ir kitų šalių vaikais, klausydamiesi skaitomų istorijų, skaitydami knygetes dviem ar keliomis kalbomis, žiūrėdami filmukus.	Vaikų smalsumą sužadina ir juos įtraukia mokytojo inicijuojamos veiklos, kurių metu gyvai arba nuotoliniomis priemonėmis bendraujama su vaikais ar suaugusiais, kalbančiais kitomis kalbomis ar lietuvių kalbos tarmėmis. Padedami mokytojo, vaikai mokosi taikyti kompensacines kalbos supratimo ir kalbos raiškos strategijas: siekdami suprasti ir perduoti informaciją pasitelkia neverbalinę kalbą, mimikas, gestus, aplinkos objektus. Vaikai noriai įsitraukia į mokytojo siūlomus kiekvienai kultūrai autentiškus kalbinius žaidimus (mįslės, juokavimus, skaičiuotes, greitakalbes ir kt.).

4. UGDYMO(SI) SRITIS „TYRINĖJŲ IR PAŽISTŲ APLINKA“		
Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti daiktinės ir gamtinės aplinkos pažinimą, matematinį mąstymą, skaitmeninį sumanumą, kalbų supratimą, tyrinėjimą, problemų sprendimą, mokėjimą mokytis. Ugdymo(si) veiklos skatina žaidimo, kūrybiškumo, emocijų suvokimo ir raiškos gebėjimus. Esminiai gebėjimai. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai iki 3 metų daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jautais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. Pirmaisiais gyvenimo metais vaikai grupėje esančius įvairius daiktus tyrinėja juos griebdami, liesdami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. 2–3 metų vaikai daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones.	Vaikai žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios).
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Daiktus ir jų savybes vaikai mokosi suprasti ir pavadinti, kai jų tyrinėjimus lydi mokytojo komentarai, klausimai, grįžtamasis ryšys. Vaikai daiktus pažįsta juos stebėdami, sugretindami, palygindami, grupuodami, rikiuodami nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodami, konstruodami. 3–6 metų vaikai tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų (pavyzdžiui, kamuoliai skiriasi dydžiu, svoriu, spalva) ir nuo kitos rūšies daiktų (pavyzdžiui, kamuoliai forma skiriasi nuo knygų). 3–6 metų vaikai tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus, varto enciklopedijas, klausosi informacinių tekstų, stebi tiksliai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamiesi gamtos objektų (jie auga, daugelis juda, jiems reikia maisto ir pan.) ir žmogaus	Vaikų įsitraukimas skatinamas mokytojų kryptingai kuriant ugdymo(si) kontekstus. Mokytojo padedami, ieško panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. Veikdami su daiktais, vaikai mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausoti daiktus, ugdomi kantrybę, savikontrolę. Nuolatinė veikla su daiktais lavina vaikų gebėjimą koncentruoti žvilgsnį, rankų ir akių koordinaciją; Mokytojų padedant, gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos (iš šono, viršaus, apačios, šešėlio), pradeda suprasti jų vaizdavimą plokštumoje (pavyzdžiui, planas). Daiktų dydį vaikai tyrinėja, bandydami apimti delnais, apglėbti, gretindami su savo ūgiu. Drauge su mokytoju vaikai aiškinasi, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Jie lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. Supranta, kad tos pačios paskirties daiktas

	sukurtų daiktų skirtumus, domisi, kaip yra kuriami daiktai, kiek reikia pastangų ir išmanymo juos kuriant, ir pradeda suvokti, kad žmogaus sukurtų daiktų kaitą lemia mokslo ir technologijų pažanga.	(pavyzdžiui, stalas) gali būti pagamintas iš medžio, metalo, plastiko.
4.2. „GYVYBĖ“		
Vertybinės nuostatos. Siekiama suteikti galimybę vaikams tyrinėti artimosios aplinkos gamtos objektus ir reiškinius, susipažinti su svetur egzistuojančios gyvybės įvairove ir padėti suprasti, kad gyvybė turi poreikių. Esminiai gebėjimai. Išmoksta parodyti pagarbą gyvybei ir rūpestį aplinka, stebi ir tiria gyvų ir negyvų daiktų santykius, reaguoja į aplinkos pokyčius, ugdomi supratimą apie žmogaus veiklos poveikį aplinkai.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai susipažįsta su jų aplinkoje esančiais augalais ir gyvūnais, juos stebi, tyrinėja. Vaikai aiškinasi kam reikalingi medžiai (teikia pavėsį, jame prieglobstį randa gyvūnai), mokytojo padedami, išsiaiškina, kad medžiai gamina deguonį, kuris būtinas žmonių ir gyvūnų kvėpavimui, ir supranta, kad medžius reikia saugoti ir sodinti.	Mokytojo padedami, vaikai aiškinasi organizmų poreikius (pvz., augalui reikia dirvožemio, saulės šviesos...) Darže, šiltnamyje, ant palangės vaikai sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga. Prižiūrėdami augalus vaikai mokosi rūpintis gamta ir aplinka, prisiimti atsakomybę, pasitikėti savo jėgomis.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos; gyvūnui – maisto, vandens, būsto. Mokytojo padedami, vaikai aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi, kam naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas organizmams. Vaikai aptaria ir supranta, kad žmogaus išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones, nešvaisto jų be reikalo, suprasdami, kad taip prisideda prie Žemės išteklių tausojimo, tvarumo. Vaikų tyrinėjimai ir eksperimentavimas.	Mokytojo padedami, vaikai seka paros, metų ciklą. Aiškinasi, kaip gyvena augalai ir gyvūnai – dieną ir naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. Pasirinkę keletą mokyklos kiemo augalų, jie stebi ir fiksuoja (piešia, fotografuoja, matuoja) vienmečių augalų gyvenimo ciklą (pavasariį išdygsta, užauga, vasarą žydi, subrandina vaisius, išbarsto sėklas ir vėlyvą rudenį nunyksta); medžių metų ciklą (pavasariį sužaliuoja, žydi ir sėklas išbarsto kasmet, žiemą išgyvena numetę lapus, nesimaitindami). Vaikai klausosi mokytojo skaitomų tekstų, varto knygas apie gamtą, žiūri vaizdo įrašus ir išsiaiškina, kad žiemą vieni gyvūnai įminga, kiti išlieka aktyvūs, nes dar gali susirasti maisto, dauguma paukščių žiemosi išskrenda į šiltesnius kraštus. Netikėti atradimai – žaisdami vaikai atranda fizikinius reiškinius: jėgas (tamprumo (guma), paprastuosius mechanizmus (dvivietės sūpuoklės, magnetizmą...

		Susipažįsta su medžiagomis, jas maišo ir t.t.
4.3. „SKAIČIAVIMAS IR MODELIAVIMAS“		
Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. Esminiai gebėjimai. Siekiama padėti vaikams atrasti skaičių pasaulį, plėtoti jų supratimą apie skaičiavimo būdus ir jų taikymą savęs ir aplinkos pažinimui, problemų sprendimui:		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Nuo pirmųjų metų vaikai stebi ir yra įtraukiami į situacijas, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama (pavyzdžiui, eilėraščiai, dainelės, judrieji žaidimai, išvykos, stalo žaidimai). Vaikai iki 3 metų pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (pavyzdžiui, įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti).	Padedami mokytojo, vaikai atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. Vaikai ugdomi žaisdami su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekmėmis (veiksmai, kurie įvyks). Vaikai dienvakare klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius, atranka reikalingus ingredientus maistui ruošti.
Išimokymasis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridėdant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Naudodami fizines ir skaitmenines priemones, laiku gaudami mokytojo grįžtamąjį ryšį, jo palaikymą, vaikai mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiančius vaizdus (pavyzdžiui, skaitmenis, piešinius, schemas). Skaičiavimo užduotis (pavyzdžiui: „Žydėjo dvi gėlytės, pražydo dar viena. Kiek žydi dabar?“) vaikai atlieka jas suvaidindami, nupiešdami, parodydami gestais, manipuliuodami daiktais. Vaikai supranta, kad tam tikros rūšies informacija gaunama surinkus duomenis, vykdant stebėjimą ar apklausą.	Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, vaikai pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. Iš pradžių mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ųjų objektų grupėje, vėliau 10-ies ir 12-os ribose. Dalyvaudami žaismingose veiklose, vaikai neformaliai įsitraukia į skaičiavimo uždavinių sprendimą. Žaisdami ir stebėdami vaikai pradeda suprasti, jog ir atsitiktinio įvykio rezultatas gali būti numatomas, ir atranda du būdus tai padaryti: eksperimentuoti praktiškai arba bandyti mąstyti logiškai.
4.4. „MATEMATINIAI ERDVĖS TYRINĖJIMAI“		
Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. Esminiai gebėjimai. Siekiama plėtoti vaikų suvokimą apie matematinius būdus erdviniam objektams pažinti ir įvairias išraiškos galimybes savo pastebėjimams apie jų formą, dydį (ilgį, tūrį), masę, padėti ir judėjimą tam tikra kryptimi apibūdinti.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		

1–3	Vaikai iki 3 metų noriai įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas. Vaikai iki 3 metų natūraliai įsitraukia į aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą. Kalbinami suaugusiojo, ima reaguoti į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva vis geriau suprasdami, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Žaisdami ir eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose, įvairiose situacijose kalbinami mokytojo, vaikai įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu (gestais, kalba, piešiniais ar vadovaudamiesi instrukcijomis) duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietos (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus.	Savo pastebėjimus jie išreiškia parodydami daiktus, kurie suaugusiojo apibūdinami šiomis su matavimu susijusiomis sąvokomis: „ilgas“ arba „trumpas“, „aukštas“ arba „žemas“. Vaikai jaučia raminantį suaugusiojo palaikymą, kai jų veiksmus palydi suaugusiojo žodis, veiksmo kartojimas. Kalbinami vaikai išmoksta pavadinti vis daugiau linijų, dvimačių (plokštumos) ir trimačių (erdvės) figūrų, džiaugiasi jas atpažindami paveikslėlyje, aplinkoje surasdami jų analogų; Kalbinami vaikai noriai įsitraukia į vaizdinių, garsinių, žodinių, judesio, pojūčių, skirtingų kategorijų objektų sekų AB (BA) kopijavimo, pratęsimo, atkartojimo, atpažinimo veiklas.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai noriai įsitraukia į suaugusiųjų inicijuotas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį (plotį, aukštį) arba tūrį, kai daiktų sugretinti neįmanoma. Vaikai, tyrinėdami aplinką, drauge su mokytoju ir kitais vaikais žaisdami ir eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose, įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu (gestais, kalba ar piešiniais, vadovaudamiesi instrukcijomis) duoti nurodymus apie objekto judėjimo kryptį (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietą (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus.	Vaikai įtraukiami į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, nagrinėjimą, sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį. Vaikai diskutuoja, dalinasi savo pastebėjimais ir kartu sparčiai plečia su ilgio, masės, tūrio (talpos) matavimu susijusį žodyną (ilgesnis – trumpesnis, aukštesnis – žemesnis, storesnis – plonesnis, toliausiai – arčiausiai, lengvesnis – sunkesnis, talpesnis – mažiau talpus); Vaikai savo pastebėjimus išreiškia piešiniuose, lipdiniuose. Jų piešiniuose atsiranda vis daugiau detalių, vis daugiau dėmesio kreipiamą į jų išsidėstymą ir dydį.
4.5. „SKAITMENINIŲ TECHNOLOGIJŲ PASAULIS“		
Vertybines nuostatas. Siekiama padėti vaikams įgyti skaitmeninio raštingumo ir informacinio mąstymo pradmenis:		

Esminiai gebėjimai. Naudotis skaitmeniniais įrenginiais, ieškoti, vertinti kaupti informaciją, saugiai naudoti, pristatyti informaciją, ja keistis, bendrauti ir bendradarbiauti tinkluose, keisti turimą ir kurti naują skaitmeninį turinį.

Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai iki 3 metų žaisdami, tyrinėdami aplinką, domisi grupėje ir mokykloje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.). Žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles).	Skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisyklės vaikai sužino ir mokosi taikyti jas aptardami su suaugusiuoju (mokytoju, tėvais (globėjais)), nagrinėdami įvairias situacijas ir pavyzdžius. Skaitmeninį raštingumą vaikai atranda įsitraukdami į įvairias mokytojo paskatintas kūrybines, tyrinėjimo ir judrias veiklas, vykstančias realios aplinkos kontekstuose.

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikai veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti suvokia ir elementariai taiko stebėdami, žaisdami, nagrinėdami ir įvardydami įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą, susitarimus-taisykles. Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas. Pradeda suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką.	Žaisdami mokosi žodines komandas pateikti vaizdiniais, garsiniais ir kitais simboliais bei atlikti jais žymimus veiksmus. Vaikai užrašo komandų sekas simbolių sekomis ir mokosi jas „perskaityti“ bei atlikti. Siekdami rezultato ir naudodamiesi realiais objektais kaip simboliais (kaladėlėmis, akmenukais, piešiniais, kortelėmis ir kt.), vaikai dėlioja ir atlieka veiksmų seką. Žaisdami, konstruodami, vaikai bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai, valdikliai ir pan.). Vaikai nurodo, kuo skiriasi rezultatai, kai komandas atlieka žmogus ir robotas.

5. UGDYMO(SI) SRITIS „KURIU IR IŠREIŠKIU“

Ugdymo srities paskirtis – plėtoti estetinį suvokimą, meninę raišką, gebėjimą žaisti, kūrybingumą, tyrinėjimą, emocijų suvokimą ir raišką.

5.1. „ŽAIDIMO RAIŠKA“

Vertybinės nuostatos. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimų kultūrą.

Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.

Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai atpažįsta, emociškai atliepia, įsitraukia į suaugusiųjų žaidinimus (kykavimai, mylavimai, juokinimai) ir patys juos inicijuoja, kurdami ugdymosi situacijas. Aktyviai tyrinėja žaislus, daiktus, atrasdami ir į tyrinėjimo repertuarą įtraukdami naujus veiksmus (sugriebti, mesti,	Drąsina vaiką veikti, tyrinėti, rodyti iniciatyvą. Veikia kartu su juo. Žaidina vaikus, kalba įvairiomis emocijomis intonacijomis, naudoja įvairių tempą. Tuos pačius žaidimus, pokštavimus kartoja keletą kartų, siekdamas, kad vaikas įsimintų. Rodo vaikams kaip galima veikti su daiktais, skatina vaiką pamėgdžioti,

	ridenti ir pn.), pažįsta objektus, jų savybes ir bando juos įvardyti.	atrasti naujų veikimo būdų. Kalba maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatina mėgdžioti veiksmus ir intonacijas. Parūpina įvairių žaislų, leidžia jais naudotis. Gėrisi, skatina vaikų žaidimus, žaisdamas drauge reiškia įvairias emocijas, skatina vaikus pasakoti, ką jie daro.
--	---	--

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)

3–6	Pasirinktoje ar susikurtoje žaidimo aplinkoje (lėlių namelis, miškas, gyvūnų aptvaras, miesto gatvės, geležinkelis ir pn.), pasitelkęs nedidelius objektus ir žaislus vaikas kuria žaidimo įvykius, pats atlikdamas veiksmus su skirtingais personažais. Pats atlieka vaidmenis ir pats kuria jo patirtis atliepiančią žaidimo siužetą. Vaikai prisiima vaidmenį ir remdamiesi savo patirtimi konstruoja pažįstamus įvykius ir kasdienes situacijas. Žaisdami dviese ar kelyje per konkrečius prisiimtus vaidmenis ir įsivaizduojamus vaidmenų tarpusavio santykius vaikai drauge konstruoja žaidimo siužetą. Vaikai vysto sudėtingus, jų gyvenimo patirtimi, mėgstamų pasakų, istorijų, TV programų siužetais paremtus scenarijus. Vaikai ugdomi gebėjimą vienu metu veikti dviejuose lygmenys - kontroliuoti vaidmens atlikimą ir realius savo santykius su kitais žaidėjais. Vaikai kuria bendrai įgyta patirtimi grįstus žaidimų pasaulius, plėtodami ilgalaikius, tęstinius didesnės grupės dalies vaikų žaidimus. Žaisdami vaikai perpranta taisyklių prasmę, mokosi jų laikytis ir patys kurti naujus žaidimus su taisyklėmis.	Parūpina žaidimams tikrų daiktų. Parodo, kaip galima žaisti su teatro lėlėmis, siūlo vaikams pažaisti matytą pasaką. Skatina vaikus reikšti natūraliai kylančias emocijas, nelygina vaiko išraiškos su kito vaiko. Drauge žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, parodo ir skatina laisvai, savaip kartoti veiksmus. Paaškina vaikams siužetus, daro pauzes, kad vaikai galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti. Siūlo vaikams naudoti įvairius butaforinius daiktus, parodo, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiose situacijose.
-----	--	---

5.2. „MUZIKOS RAIŠKA“

Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams tyrinėti garsų ir muzikos pasaulį, pažinti muzikos vertingumą, išbandyti įvairias muzikinės raiškos priemones ir būdus.

Esminiai gebėjimai. Muzikinė veikla pratina girdėti, atkartoti dainuojant ir muzikuojant, kurti, siekti meistriskumo, ugdyti drausmingumą, suteikia saviraiškos galimybę, padeda patirti bendrumo jausmą muzikuojant drauge, gilina estetinį suvokimą.

Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		

1–3	Intuityviai domisi, tyrinėja garsų pasaulį balsu, aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais. Dairosi, ieškodamas garso šaltinio, reaguoja į garso aukščio skirtumus, trumpam sutelkia dėmesį į aplinkoje skambančią muziką. Gestais ir čiaušėjimu reaguoja į lopšines, žaidinimus su judesiais, ritminius ir melodinius darinius. Imituoja suaugusiųjų vokalizavimą, ypač ilgus garsus. Ritmiškai linguoja, supasi, ploja, krato barškučius ir skambaliukus. Čiauška nereguliariais ritmo dariniais, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, sutelkia dėmesį į muzikos ir aplinkos garsus, juos mėgdžioja. Imituoja kai kuriuos pažįstamus melodinius ir ritminius darinius. Apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Imituoja ritmo ir melodinius darinius, vis tiksliau išlaiko ritminį pulsą. Groja lengvai įvaldomais melodiniais ir mušamaisiais instrumentais. Juda (su priemonėmis ir be jų) klausydamas ir kurdamas. Išlaiko dėmesį klausydamasis muzikos kūrinio, atpažįsta kai kurias anksčiau girdėtas melodijas ir klausytus kūrinius. Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus (garsiai – tyliai; greitai – lėtai, linksmi – liūdnai). Muzikinę raišką naudoja kitoje veikloje. Noriai muzikuoja individualiai ir grupėje.	Dainuoja vaikams liaudies daineles, nešiojant ritmingai sūpuoja, kilnoja, judina jo rankas. Klausosi įvairių stilių muzikos, bei sudaro muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus. Skatina vaikus groti muzikiniais instrumentais, grojančiais žaislais. Dainuoja su vaikais įvairias daineles, klausosi muzikos, judesiais imituoja tekstą.
-----	---	--

3–6	Aiškiai skiria kalbėjimą nuo dainavimo, tyrinėja savo balso galimybes. Tyrinėja įvairesnius garso išgavimo būdus pasitelkdamas kūno perkusiją, gamtos medžiagas, muzikos instrumentus ir kitus daiktus, skanduoja, ploja, išbando sudėtingesnius judesius. Individualiai ir su kitais dainuoja autorines ir liaudies dainas dažniausiai tiksliai intonuodamas. Improvizuoja vokales melodijas, įgaunančias struktūrinių muzikos savybių. Instrumentais ar kūno perkusija groja nustatytu pulsu ir pakartoja trumpus ritminius bei melodinius darinius. Judesį derina su dainavimu, ritmišku skandavimu, judesiais atliepia muzikos nuotaiką, tempą ir stilių. Pavadina keletą muzikos instrumentų, atpažįsta kai kuriuos tembrus. Muzikuodamas su kitais vaikais klausosi, kaip jo indėlis dera su kitais. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius apie klausomus kūrinius ar atlikimą.	Parūpina vaikams kuo daugiau muzikinių instrumentų skatina, vaikus jais groti. Skatina vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiu. Dainuoja su vaikais vienbalses ir dialogines dainas, skatina vaikus dainuoti individualiai. Drauge su vaikais kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms ir pan. Skatina vaikus dainuoti visur kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant ir kt. Sudaro sąlygas klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos.
-----	--	---

5.3. „ŠOKIO RAIŠKA“

Vertybinių nuostatų. Siekiama padėti vaikams tyrinėti savo kūno judesių galimybes, plėtoti motorinių judesių ir kinestetinį intelektą, gerinti kūrybinį ir kritinį mąstymą, pasitikėjimą, ištvermę ir toleranciją.

Esminiai gebėjimai. Šokant atrasti galimybes derinti laisvą judesį ir ritminius pratimus, susipažinti su liaudies rateliais, įvairiais šokio žanrais, mėginti kurti choreografines kompozicijas, puoselėti judesių kultūrą, estetinį skonį ir pagarbą vienas kitam.

Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Drąsiai tyrinėja erdvę, juda natūraliai ir spontaniškai, reaguoja į suaugusiojo judesius ir bando juos imituoti. Tyrinėja judėjimo kryptis, atlieka keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje, persikeldamas erdvėje, šoka naudodamas priemones. Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus, bandydamas nustatyti kryptimi koordinuotai judėti su kitais. Vienu metu judina kelias kūno dalis. Improvizuoja judesiais atliepdamas muzikos nuotaiką ir savybes, kuria, kurį laiką prisimena ir kartoja įvairias dviejų trijų judesių kombinacijas.	Skatina vaikus tyrinėti įvairius judesius, žaidina juos, naudojant plaštakų, galvos judesius, kykavimus. Žaidžia su vaikais muzikinius žaidimus, ratelius, skatina juos judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. Skatina vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas.

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Atskiri judesiai, o vėliau ir jų deriniai padeda vaikui išlaisvinti kūno koordinaciją ir plastiškumą, todėl jis pradeda judėti erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Vaikai naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. Augdami ir judėdami vaikai mokosi valdyti savo kūną: judėti ta pačia puse, išlaikyti pusiausvyrą, demonstruoti lankstumą, reguliarių ir gilų kvėpavimą. Vaikai atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir persikeliant erdvėje (pavyzdžiui, šuoliukai, pritūpimai, sukiniai, paprasti žingsneliai). Ilgainiui vaikai spontaniškus judesius keičia į sąmoningai struktūruotą judesių seką ir judesys tampa šoku.	Sudaro vaikams galimybę žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, dainuoti dainas, klausytis muzikos įrašų. Kartu su vaikais žaidžia vaizduojamuosius žaidimus ir nuolat siūlo naujus. Skatina vaikus naudoti natūralius judesius. Padedą vaikams sieti pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartoja frazes, pvz.: „šokinėja aukštai kaip varlė“ ir kt. Siūlo vaikams stebėti gamtą, atkreipti dėmesį, kaip kokie gamtos reiškinių ir aplinkos objektai juda ar nejudą, ir ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas simboliais. Organizuota eksperimentus kuriuose vaikams sudaromos sąlygos netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes.
5.4. „DAILĖS RAIŠKA“		
Vertybinių nuostatų. Siekiama padėti vizualinės raiškos priemonėmis vaikams išreikšti save, savo jausmus, emocijas, potyrius, savo pasaulio matymą ir supratimą apie tam tikrus reiškinius, plėtoti vaizdinį ir erdvinį mąstymą, kūrybingumą. Esminiai gebėjimai. Dailės raiška padeda atrasti ir plėtoti vaikų autentišką vaizdavimo stilių.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Vaikai iki 3 metų spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teploja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Remdamiesi patyrimu vaikai pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Jie tyrinėja savo keverzones ir terliones, bando apie jas pasakoti, kai suaugusieji palankiai reaguoja, drąsina ir komentuoja vaikų piešinius. Vaikų kūrybines iniciatyvas pažadina galimybė nevaržomai veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias. Tobulėjant motorikai bei akies ir rankos koordinacijai, vaikai ima vis labiau kontroliuoti savo judesius, jų kryptis ir vaizduoti įvairesnes linijas, formas.	Sudaro sąlygas vaikams pamatyti žaismingą, elementarių pasikartojančių veiksmų piešimą, lipdymą, skatina vaikus bandyti patiems. Siūlo vaikams geros kokybės minkštų, ryškių dailės priemonių, kad jomis veikdamas vaikas patirtų džiaugsmą. Sudaro vaikams galimybes žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, dėti spaudus ir kt. ant įvairaus formato ir tekstūros popieriaus. Skatina vaikus pasakoti apie savo piešinį, lipdinį. Stebi vaiko raiškos procesą, randa būdų užtikrinti, kad jis būtų džiaugsmingas ir teikiantis vaikams teigiamas emocijas Siūlo vaikams eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis: molis, vaškas, vilna, šlapias popierius, ir kt.

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikų spontaniškai kuriamų vaizdų atradimas, stebėjimas, tyrinėjimas perauga į tikslingą grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimą – piešimą. Įsitraukdami į mokytojo inicijuojamas kūrybines veiklas, vaikai išbando ir tyrinėja įvairias grafinės ir spalvinės raiškos priemones ir medžiagas. Vizualinių raiškos priemonių ir įrankių įvairovė, jų tyrinėjimas ir kūrybinis veikimas skatina vaikų grafinę ir spalvinę raišką.	Sudaro vaikams galimybę kuriant veikti taip kaip jis to nori. Skatina žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis. Padeda vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities atliekų galima sukurti originalių, gražių darbų. Drąsina kurti darbelius iš smulkių detalių. Inicijuoja vaikų kūrybinius projektus skatinančius vaikų kūrybiškumą. Suteikia vaikams galimybę kurti ornamentus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais. Organizuota eksperimentus kuriuose vaikams sudaromos sąlygos netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes.
5.5. „TEATRO RAIŠKA“		
Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams tyrinėti ir pažinti teatrinių raiškos formų įvairovę, patiems išbandyti skirtingas teatrinės raiškos priemones.		
Esminiai gebėjimai. Vaidybinės improvizacijos pasitelkiant savo kūno judesius, muzikavimą, spontanišką dainavimą bei kuriant improvizacinius teatro vaidinimus sau ir draugams, plėtoja vaikų kūrybiškumą ir pagilina estetinį pasaulio pažinimą teatro meno formomis.		
Žingsniai	Pasiekimai	Pedagogo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)		
1–3	Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.	Rodo vaikams kaip galima veikti su daiktais, skatina vaiką pamėgdžioti, atrasti naujų veikimo būdų. Kalba maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatina mėgdžioti veiksmus ir intonacijas. Skatina vaikus įsiklausyti į veikėjus, siužetą, rodo vaikams veiksmus ir leidžia jiems improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)		
3–6	Vaikų menami žaidimai labai artimi kūrybinei dramai, juose daug vaidybos elementų. Atlikdami simbolinius vaidmenis, vaikai naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiesiems suaugusiems.	Mokytojas palaiko ir paskatina kūrybišką vaiko raišką pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliudamas. Parodo, kaip galima žaisti su teatro lėlėmis, siūlo vaikams pažaisti matytą pasaką. Skatina vaikus vaidinti, parodo, kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą. Palankiai vertina stebimus vaikų vaidinimus, klausia jeigu kas neaišku...

V SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

Vaikų pasiekimų įrodymų kaupimas ir pasiekimų dokumentavimas bei stebėseną padeda siekti ugdymo ir ugdymosi kokybės.

Vertinimo medžiaga kaupiama vaiko elektroniniame pasiekimų aplanke, kuris lydi vaiką nuo pirmų žingsnių ikimokyklinėje įstaigoje iki kol išeina į mokyklą. Jame kaupiami stebėjimo įrodymai ir apibendrinantys vertinimai apie vaiko pasiekimus, vaiko dailės ir kiti darbeliai, žodinė, vaizdinė kūryba, nuotraukos, pomėgių aprašymai, grupės pedagogų refleksija apie vaiko pasiekimų lygį, nurodant ugdymosi pasiekimų sritį ir pasiekimų žingsnį, kurį yra pasiekęs vaikas, vaiko daromą pažangą, ugdymo perspektyvą.

Apie vaikų ugdymosi pasiekimus sprendžiama iš vaikų kasdienės veiklos ir jos rezultatų. Mokytojai nuolat dokumentuoja ugdymo procesą, renka reikšmingus vaikų ugdymosi proceso ir pasiekimų įrodymus (stebėjimo medžiagą, nuotraukas, vaizdo, garso įrašus ir kt.), analizuoja vaikų ugdymosi pažangą. Ugdymo(si) procesas planuojamas atsižvelgiant į vaikų ugdymosi pasiekimus ir vaikų pažangos analizės rezultatus.

Ugdymo(si) sritys „Mūsų sveikata ir gerovė“ apima „Kasdienio gyvenimo įgūdžiai“, „Fizinis aktyvumas“, „Savivoka ir savigarba“, „Savireguliacija ir savikontrolė“ pasiekimų sritys. Ugdymosi sritys „Aš ir bendruomenė“ apima „Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais“, „Aplinkos pažinimas“, „Savireguliacija ir savikontrolė“, „Savivoka ir savigarba“ pasiekimų sritys. Ugdymo(si) sritys „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ apima „Aplinkos pažinimas“, „Matematinis mąstymas“, „Skaitmeninis sumanumas“, „Kalbų supratimas“ pasiekimų sritys. Ugdymo(si) sritys „Aš kalbų pasaulyje“ apima „Kalbų supratimas“, „Kalbinė raiška“, „Skaitmeninis sumanumas“, „Meninė raiška“ pasiekimų sritys. Ugdymo(si) sritys „Kuriu ir išreiškiu“ apima „Meninė raiška“, „Estetinis suvokimas“ ir „Kalbinė raiška“ pasiekimų sritys. Pasiekimų sritys „Emocijų suvokimas ir raiška“, „Problemų sprendimas“, „Tyrinėjimas“, „Kūrybiškumas“, „Gebėjimas žaisti“ ir „Mokėjimas mokytis“ integruotos visose penkiose ugdymo(si) srityse.

Mokytojai nuolatos teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį, auginantį grįžtamąjį ryšį. Su vaikais pasidžiaugiama veikla, aptariamas veiklos procesas ir rezultatai, vaikai mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis ir rezultatus. Taip užtikrinamas formuojamasis vertinimas skatinant kiekvieno vaiko individualią pažangą.

Vaikų pasiekimai ir pažanga pagal poreikį aptariami su vaiko tėvais (globėjais). Apie vaiko pasiekimų vertinimo rezultatus tėvai informuojami priimant bendrus su vaiko ugdymu susijusius sprendimus, analizuojant bendras vaiko problemas. Tuo tikslu taikomi neformalieji (pokalbis, žinutė, skelbimų lenta, informaciniai elektroniniai laišškai ir kt.) ir formalieji (susirinkimas, bendra veikla, vizitacijos, padėka ir kt.) informavimo būdai.

Apibendrinamasis vaikų pasiekimų vertinimas vykdomas pagal poreikį. Vaiko pasiekimų vertinime dalyvauja vaikas, tėvai, mokytojai, taip pat švietimo pagalbos specialistai, jei vaikui nustatyti individualūs dideli poreikiai. Vertinimo medžiagą dokumentuoja visi vertinimo vykdytojai.

Vaikų ugdymosi pasiekimų dokumentavimo, stebėsenos ir surinktos informacijos naudojimo procesai vykdomi laikantis visų etikos reikalavimų. Gimnazijos Ikimokyklinio ugdymo programoje užtikrinama dermė su Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa (žr.1 lentelę).

1 lentelė. Švenčionių r. Švenčionėlių Karaliaus Mindaugo gimnazijos Ikimokyklinio ugdymo programos dermė su Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa 2 lentelė.

Švenčionėlių Karaliaus Mindaugo gimnazijos ikimokyklinio ugdymo programa		Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa	
Ugdymosi būdai	5 ugdymo sritys	Ugdymosi būdai	6 ugdymo sritys
Žaidimas – vaiko raidos šaltinis, vaiko ugdymosi būdas ir pagrindinė veikla, patirtinė veikla	Mūsų sveikata ir gerovė	Žaidybinių, patyriminių veiklų, atradimų džiaugsmo ir natūralaus smalsumo apie supantį pasaulį puoselejimas	Sveikatos ir fizinis ugdymas
	Aš kalbu pasaulyje		Kalbinis ugdymas
	Tyrinėju ir pažįstu aplinką		Matematinis ugdymas
	Aš ir bendruomenė		Gamtamokslinis ugdymas
	Kuriu ir išreiškiu		Visuomeninis ugdymas
			Meninis ugdymas
			Meninis ugdymas

2 lentelė. Pasiekimų žingsniai pagal metus

7. APLINKOS PAŽINIMAS		8. MATEMATINIS MĄSTYMAS		9. SKAITMENINIS SUMANUMAS		15. TYRINĖJIMAS		18. MOKĖJIMAS MOKYTIS		16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS		10. KALBŲ SUPRATIMAS	
7.5. Atpažįstu ir pavadinu tyrinėjamus gamtos reiškinius, kai kuriuos tolimų kraštų augalus ir gyvūnus, pasakojų apie jų gyvenimo būdą, požymius. Paaiškinu, kaip naudojame gamtos išteklius, rūpinuosi aplinka. Pavaizduoju ir pasakojų, kuo mano šeimos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Pristatau savo aplinkos man žinomus objektus ir vietas. Pradedu suvokti įvykių chronologiją.		8.5. Skačiuoju 9-ių ribose. Palyginu, sudedu, atimu, sujungiu, išskaidau daiktų kiekį 5-ių ribose. Tyrinėju dvimates, trimates figūras ir jų atvaizdus, matomus objektus vis tiksliau pavaizduoju plane, kuriu įvairių objektų sekas, išbandau savo kūną ir daiktus kaip matavimo vienetus, dalinuosi atradimais.		9.5. Išbandau įvairius išmaniųjų įrenginių ir priemonių valdymo būdus, ieškau informacijos, kuriu nesudėtingą skaitmeninį turinį, laikausi saugumo taisyklių. Iš simbolių dėliojų komandų sekas, išbandau jas žaidybiniėje programavimo aplinkoje, aiškinu.		15.5. Vis labiau įsitraukiu į įvairių objektų ir reiškinių tyrinėjimą: ieškau požymių, panašumų ir skirtumų, aiškinuosi sandarą, veikimo principą.		18.5. Siekiu patenkinti savo smalsumą, siekdamas tikslo numatau ir įgyvendinu kelis žingsnius, lanksčiai sprendžiu išylančias problemas, aptariu, ką nuveikiu ir ką veiksiu toliau.		16.5. Atpažįstu ir sprendžiu kasdienes problemas, kartu su kitais vaikais ieškau naujų būdų, kaip įveikti iššūkį, samprotauju apie problemą, kas pavyko, kas ne.		10.5. Suprantu sudėtinius sakinius, pradedu siėti kalbos garsus su raidėmis, iš klausos atskiru tuo pačiu garsu prasidedančius žodžius. Atidžiai klausausi tekstų literatūrinę kalbą ir tarmiškai, suvokiu skirtingų žanrų leidinių skirtumus, suprantu knygos viršelio funkciją, atpažįstu kelis spausdintus žodžius.	
5.5. Žinau savo augimo istoriją, įsivaizduoju, koks būsiu užaugęs, aiškinuosi, kas yra mano kūno viduje, ką jis gali ir ko negali. Suprantu, kad esu savo šeimos ir mūsų grupės narys, pasakau, kokia kalba kalbu, kokioje šalyje gyvenu, pasakojų, kuo man ypatinga mano šeima, grupė, šalis.		7.4. Atpažįstu dažniausiai sutinkamus gamtos objektus ir reiškinius, pastebiu kai kuriuos jų požymius. Komentuoju paros įvykių seką. Padedu rūšiuoti atliekas, tausoti išteklius. Atpažįstu patiriamus kitos nei mano kultūros reiškinius ar daiktus, noriai įsitraukiu į savo kultūrinės aplinkos tradicines veiklas.		8.4. Skačiuoju iki 5 ir atgal, palyginu kiekius, sieju įvairias to paties skaičiaus išraiškas. Eksperimentuoju ir dalinuosi idėjomis, kaip išmatuoti ir palyginti įvairius dydžius. Klasifikuoju, rūšiuoju objektus; įvardiju pažįstamas formas; plane pažymiu 2–3 matomus daiktus, apibūdiniu jų išsidėstymą; prateisju dviejų pasikartojančių elementų seką.		9.4. Padedamas skaitmenines priemones naudoju informacijai įrašyti ir paleisti, bendrauti, mokausi jas pavadinti, apibūdinti. Suprantu ir galiu atlikti grafiniais simboliais ir objektais žymimas komandas.		14.4. Išreiškiu susidomėjimą ir norą veikti su kitais, imuosi iniciatyvos ir pradedu numatyti reikalingas priemones, komentuoju atliekamą veiklą.		16.4. Paaiškinu, kad susidūriau su problema, stengiuosi ją įveikti, išbandau žinomus būdus numatydamas pasekmes, stebiu savo veiklos rezultatus.		10.4. Iš klausau ir reaguojau į tai, kas man sakoma, suprantu klausimus, kelis vieną po kito sekančius prašymus, suvokiu (ne)verbalinius raškos būdus. Domiuosi rašytine kalba, atpažįstu keletą raidžių, klausausi įvairių tekstų, atsimenu kai kuriuos juose minimus įvykius, iš paveikslėlių suprantu knygelės turinį.	
3.5. Mokausi komunikuoti apie jausmus bei emocijas ir jas išreikšti sau ir kitiems priimtinais būdais.		5.4. Skiriu savo ir kitų jausmus, norus, kalbu ir vaizduoju, kaip atrodo mano kūnas, kuo aš panašus ar skiriuosi nuo kitų. Komentuoju ir vaizduoju savo šeimą, grupės draugus, mokytojus, dalinuosi savo aplinkos veiklų ir renginių patirtimi, atpažįstu, kad kiti kalba kita kalba nei aš.		3.4. Aiškinuosi, kokios emocijos man ir kitiems kyla įvairiose situacijose, jas pavadinu, išreiškiu įvairiais būdais, atpažįstu iš kitų išraiškos.		11.4. Kalbu 3–5 žodžių vientisiniais sakiniais, taisyklingai tariau daugumą garsų, dažniausiai tinkamai vartoju gramatines formas, padedamas deklamuoju ir pasakojų, bandau kopijuoti matomus simbolius, raides.		14.4. Kurdamas spontaniškai išbandau įvairias medžiagas, priemones, atrandau netikėtus veikimo būdus, pasitelkiu vaizduotę, keičiu konstrukcijas, paskirti, ilgesnį laiką veikiu man patinkančiu būdu.		14.5. Fantazuoju ir generuoju įvairias kūrybines idėjas, savo kūrybą autentiškai parodau pasaulio suvokimą, suprantu, kaip kuriu ir ko siekiu savo kūryba.		17.5. Mokausi žaisti ir tartis su 3–5 vaikais dėl žaidimo temos, eigos ir vaidmenų, sprendžiu konfliktus. Galiu žaisti menamose erdvėse su menamais objektais, kuriu realius ir fantastinius įvykius ir personažus.	
4.5. Naudoju įvairius nusiramino ir konfliktų sprendimo būdus, gebu ilgam suteikti dėmesį ir pastangas, kai veikia įdomi, laikausi kasdinių susitarimų ir taisyklių.		4.4. Nusiramino kalbėdamasis su kitais, mokausi susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, laikytis susitarimų, numatau netinkamo elgesio pasekmes.		6.4. Pasitikiu mokytojais, įsitraukiu į jų siūlomą ir savo sugalvotą veiklą, turiu nuolatinį žaidimų draugą, pastebiu keletą savo ir kitų panašumų bei skirtumų, prisidedu prie grupės taisyklių kūrimo.		17.4. Žaisdamas su 1–2 draugais kuriu režisūrinius ir vaidmenų žaidimus: turiu mėgstamą vaidmenį, derinu veiksmus, aptariu žaidimo eigą, sprendžiu nesutarimus, kuriu žaidimo erdvę.		13.4.4. Žaisdamas tyrinėju socialines situacijas, kuriu vaidmenų dialogus, naudoju išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, priemones.		13.4.5. Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose galiu kurti dramatiškas situacijas, įvykius, atskleidžiamas vaidmenį pasitelkiu raškos būdus ir priemones.		13.2.5. Gana taisyklingai atlieku vis daugiau dainų. Muzikuodamas, improvizuodamas ir kurdamas naudoju kontrastus, judesius perteikiu muzikos ypatumus. Pasakojų savo įspūdžius, vartoju kai kurias muzikos sąvokas, pasiūlau, kaip mokykloje ir kitur panaudoti muziką.	
6.5. Bendrauju su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiais mokyklos aplinkoje, su skirtingų interesų ir gebėjimų turinčiais vaikais, ieškau taktų nesutarimo sprendimo būdų, laikausi įsipareigojimų grupei.		2.4. Pastoviu ant vienos kojos, bėgu, šokinėju, važiuoju balansiniu dviračiu. Derinu judesius su kitais. Laikau rašiklį, gana tiksliai atlieku judesius plaštaka ir pirštais, pagaunu kamuoli, kerpu, atsegu ir užsegu, atitraukiu ir užtraukiu, įpliu.		1.4. Žinau, ką valgyti sveika. Bandau servuoti stalą ir laikytis elgesio prie stalo taisyklių. Savarankiškai naudojuosi tualetu, prausiuosi, rengiuosi, tvarkau žaislus. Mokausi saugiai elgtis kelyje, naudotis veikiškai skaitais aštriais daiktais. Žinau, į ką kreiptis pagalbos iš tikrus nelaimėi.		12.4. Gėriuosi aplinkos ir gamtos grožiu, rodau ir pasakau, kas man gražu. Man patinka įvairūs kūriniai, galiu apibūdinti kai kuriuos jų ypatumus.		13.1.4. Noriai išbandau skirtingas piešimo priemones, galiu piešti storomis, plonomis ir kitokiomis linijomis, jau pavyksta nupiešti man rūpimus dalykus.		13.3.4. Šokdamas išreiškiu judėjimui būdingas savybes, patinka judėti įvairiai: šokinėti, suoliuoti, šokti rateli, judėti įsivaizduojama linija; kuriu ir prisimenu savo sukurtą trijų keturių judesių seką šoki, laikausi šokio taisyklių, kalbu apie savo ir kitų pasirodymus.		13.2.4. Skiriu kalbėjimą nuo dainavimo, gana tiksliai intonuoju dainas; tyrinėju įvairius garso išgavimo būdus, groju nustatytu pulsą, pakartoju ritmo ir melodinius darinius; dėmesingai klausausi muzikos, savo kūrybą fiksuoju grafiniais piešiniais.	
2.5. Įvairias būdais einu, bėgu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spriu kamuoli iš įvairių padėčių. Priminus sėdžiu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tikslūs judesius su smulkiais daiktais.		1.5. Žinau, kodėl svarbu valgyti įvairų maistą, kaip jis atsiranda ant mūsų stalo. Valgau tvarkingai su stalo įrankiais, susitvarkau pavalgę, po veiklos. Mokausi laikytis saugumo taisyklių, žinau, į ką kreiptis iškilus pavojui.		12.5. Mėgaujuosi muzikavimu, šoku, vaidyba, dailės veikla, gėriuosi kalba, gamta, geru elgesiu, darbais, turiu savo nuomonę ir savitą skonį.		13.1.5. Numatau, ko man prireiks kūrybiniam sumanymui įgyvendinti, kuriu įvairiais būdais, grožiuosi kitų darbais.		13.3.5. Šokdamas atrandau naujus judesius, judėjimo galimybes; generuoju idėjas, šoku sukamuosius ratelius; kuriu ir šoku kompozicijas iš penkių šešių judesių, turiu nuomonę apie pasirodymą.					

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAISKA

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR SAVIKONTROLĖ

4. SAVIREGLIUOJIMAS IR SAVIKONTROLĖ

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS IR BENDRAMŽIAIS

2. FIZINIS AKTYVUMAS

1. KASDIENIAI GYVENIMO ĮGUDŽIAI

12. ESTETINIS SUVOKIMAS

13.1. DAILĖ

13.3. ŠOKIS

13.2. MUZIKA

11. KALBINĖ RAISKA

14. KŪRYBISKUMAS

17. GERBĖJIMAS ŽAISTI

13.4. TEATRAS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

LAUKIANTIS

1.1. KALBINĖ RAŠ-
1.4. KŪRYBIŠKUMAS
1.7. GERBĖJIMAS ŽAISTI
1.3.4. TEATRAS

5. SAVIVOKA IR SAVITARBIA
3. EMOCIJŲ SUVOKI-
MAS IR RAISKA
3. SAVIREGULIACIJA
IR SAVIKONTROLĖ
4. SAVIREGULIACIJA
IR SAVIKONTROLĖ
6. SANTYKAI SU SUAUGUSIAIS
IR BENDRAAMŽIAIS

2. FIZINIS AKTYVUMAS
1. KASDIENIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI
12. ESTETINIS SUVOKIMAS
13.1. DAILĖ
13.3. ŠOKIS
13.2. MUZIKA

7. APLINKOS PAŽINIMAS		8. MATEMATINIS MĄSTYMAS		9. SKAITMENINIS SUMANUMAS		15. TYRINĖJIMAS		18. MOKĖJIMAS MOKYTIS		16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS		10. KALBŲ SUPRATIMAS			
7.6. Lyginu gamtos objektus ir reiškinius, įvėlygiu panašumus ir skirtumus, objektus grupuoju. Jaučiu ryšį su savo socialine, kultūrine ir gamtine aplinka, paaiškinu, kodėl ir kaip išteklius reikia tausoti. Pasakoju apie kai kurias savo ir man žinomas kitų kultūrų šventes. Domiuosi įvairiomis profesijomis. Vartoju žodžius praeičiai, dabarčiai ir ateičiai, metų laikams nusakyti.		8.6. Parašau skaitmenimis skaičius iki 10; randu ir pasakau, kiek daiktų daugiau nei 5, kiek trūksta iki 10; sudedu, atimu 7-į ribose. Įsitraukiu į diskusijas apie įvykius: įvyks, neįvyks, gali įvykti. Judu pagal įsidėmėtą planą, paaiškinu ar pavaizduoju atgalinį kelią. Randu, kaip palyginti nežymiai besiskiriančius išmatuojamus dydžius. Dėlioju, konstruoju, komponuoju dvimačius ir trimaciū objektus. Kuriu ir tyrinėju sekas su pasikartojančiais elementais. Vartoju vis platesnį matematinį žodyną.		9.6. Prižiūrimas įvairioms veikloms pasirenku ir derinu bent dvi skaitmenines priemones ir informacijos šaltinius, saugiai dalinuosi tuo, ką sukuriau. Sudarau, vykdu ir koreguoju paprastas komandų sekas programavimo aplinkose, vis geriau suprantu, kaip valdomi robotai.		15.6. Tikslingai tyrinėju įvairias aplinkas, objektus ir reiškinius pasitelkdamas skirtingus tyrinėjimo būdus. Radinius lyginu, grupuoju, jais dalinuosi su kitais.		18.6. Drašai įsitraukiu į išsikiū reikalaujančią veiklą, numatau tikslą, priimu sprendimus jam pasiekti, ieškau informacijos ir priemonių, stebiu veiklos procesą, jį koreguoju, dalinuosi patirtimi ir rezultatais.		16.6. Man patinka sudėtingos užduotys, stengiuosi jas įvykdyti pats ar su kitais laikais, apmąstau galimus sprendimus, pasirenku tinkamiausią, stebiu pasekmes ir, jeigu reikia, keičiu veikimo būdus, padedu kitiems.		10.6. Pradedu suprasti perkeltinę žodžių reikšmę, keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių; pradedu skirti žodžių garsus ir skiemenis. Domiuosi įvairiais rašytiniais tektais, numatau man skaitomo teksto tęsinį, atpažįstu nuo kelių iki kelių šimčių abėcėlės raidžių, keletą užrašytų žodžių.			
5.6. Samprotauju apie savo savybes ir gebėjimus, tyrinėju savo kūno augimą, pastebiu savo kūno vidinių sistemų veiklos išorinius ženklus. Dalyvauju savo šeimos, grupės sprendimų priėmimo, pasakau savo tautybę, tyrinėju ir skiriu savo ir kitų šalių simbolius, kalbą, tradicijas.		7.5. Atpažįstu ir pavadinu tyrinėjamus gamtos reiškinius, kai kuriuos tolimų kraštų augalus ir gyvūnus, pasakoju apie jų gyvenimo būdą, požymius. Paaiškinu, kaip naudojame gamtos išteklius, rūpinuosi aplinka. Pavaizduoju ir pasakoju, kuo mano šeimos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Pristatau savo aplinkos man žinomas objektus ir vietas. Pradedu suvokti įvykių chronologiją.		8.5. Skaičiuoju 9-į ribose. Palyginu, sudedu, atimu, sujungiu, išskaidau daiktų kiekį 5-į ribose. Tyrinėju dvimates, trimates figūras ir jų atvaizdus, matomus objektus vis tiksliau pavaizduoju plane, kuriu įvairių objektų sekas, išbandau savo kūną ir daiktus kaip matavimo vienetus, dalinuosi atradimais.		9.5. Išbandau įvairius išmaniųjų įrenginių ir priemonių valdymo būdus, ieškau informacijos, kuriu nesudėtingą skaitmeninį turinį, laikau saugumo taisyklę. Iš simbolių dėlioju komandų sekas, išbandau jas žaidybiniuose programavimo aplinkose, aiškinu.		15.5. Vis labiau įsitraukiu į įvairių objektų ir reiškinių tyrinėjimą: ieškau požymių, pažymų ir skirtumų, aiškinu sandarą, veikimo principą.		18.5. Siekiu patenkinti savo smalsumą, skaidamas tikslo numatau ir įgyvendinu kelis žingsnius, lanksčiai sprendžiu iškylančias problemas, aptariu, ką nuveikiau ir ką veiksiu toliau.		16.5. Atpažįstu ir sprendžiu kasdienes problemas, kartu su kitais laikais ieškau naujų būdų, kaip įvykdyti išsū, samprotauju apie problemą, kas pavyko, kas ne.		10.5. Suprantu sudėtinis sakinius, pradedu siėti kalbos garsus su raidėmis, iš klausos atskiriu tuo pačiu garsu prasidedančius žodžius. Atidžiai klausausi tekstų literatūrinę kalbą ir tarmiškai, suvokiu skirtingų žanrų leidinių skirtumus, suprantu knygos viršelio funkciją, atpažįstu kelis spausdintus žodžius.	
3.6. Gebu kalbėtis apie emocijas ir jausmus, taikau įvairius būdus, padedančius pasijusti geriau, atpažįstu, kaip jaučiasi kitas, bandau jam padėti.		5.5. Žinau savo augimo istoriją, įsivaizduoju, koks būsi užaugęs, aiškinuosi, kas yra mano kūno viduje, ką jis gali ir ko negali. Suprantu, kad esu savo šeimos ir mūsų grupės narys, pasakau, kokia kalba kalbu, kokiame šalyje gyvenu, pasakoju, kuo man ypatinga mano šeima, grupė, šalis.		JAUTRUS SOCIALINEI IR KULTŪRINEI ĮVAIROVEI LANKSČIAI MĄSTANTIS SĖKMINGAI BESIMOKANTIS PASIEKIMŲ ŽINGSNELIAI: 5–6 PASITIKINTIS BESIRŪPINANTIS SAVIMI IR KITAI KŪRYBINGAS KOMUNIKABILUS		11.5. Laisvai kalbu apie tai, kas vyksta, vyko ir vyks, tinkamai vartoju gramatines formas, kalbu sudėtiniais sakiniais, trumpai papasakoju, diskutuoju ir atsakau į klausimus; kopijuojau arba užrašau raides, simbolius, žodžius.		14.5. Fantazuojau ir generuoju įvairias kūrybines idėjas, savo kūrybą autentiškai parodau pasaulio suvokimą, suprantu, kaip kuriu ir ko siekiu savo kūrybą.		14.6. Keliu klausimus apie kitų ir savo kūrybą, siekiu įgyvendinti ir tobulinti kūrybinius sumanymus, mėgstu pasakoti apie savo kūrybą ir jos eigą.					
4.6. Siekdamas tikslo, gebu atidėti kai kurių norų patenkinimą, mokausi suvaldyti pyktį, susilaikyti nuo netinkamo elgesio, kai esu provokuojamas, lengvai priimu dienos ritmo pasikeitimus.		4.5. Naudoju įvairius nusiramimo ir konfliktų sprendimo būdus, gebu ilgam sutelkti dėmesį ir pastangas, kai veikla įdomi, laikausi kasdienių susitarimų ir taisyklių.				17.5. Mokausi žaisti ir tartis su 3–5 vaikais dėl žaidimo temos, eigos ir vaidmenų, sprendžiu konfliktus. Galiu žaisti menamose erdvėse su menamais objektais, kuriu realius ir fantastinius įvykius ir personažus.		17.6. Mokausi įsitraukti į kolektyvinius režisūrinius ir naratyvinius žaidimus. Mėgstu žaisti netradicinėse erdvėse, lengvai jas pritaikau žaidimui. Galiu dalyvauti kuriamuose naratyvinių žaidimų pasauliuose, gebu lanksčiai kaitalioti vaidmenis.							
6.6. Suprantu, koks mano elgesys yra priimtinas bendraujant su kitais, kodėl svarbu laikytis susitarimų dėl elgesio, stengiuosi bendrauti pagarbiai, mokausi tarpininkauti sprendžiant nesutarimus.		6.5. Bendrauju su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiais mokyklos aplinkoje, su skirtingų interesų ir gebėjimų turinčiais vaikais, ieškau taikių nesutarimo sprendimo būdų, laikausi įsipareigojimų grupei.				13.4.5. Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose galiu kurti dramatiškas situacijas, įvykius, atskleidždamas vaidmenį pasitelkiau raškos būdus ir priemones.		13.4.6. Galiu kurti pasirinktų simbolių vaidmenų apibendrintus charakterius. Kartu su kitais spontaniškai kuriu lėlių, šokių, dramų, operos „spektaklius“. Dalyvauju improvizacijoje pobūdžio renginiuose. Dalinuosi savo „teatrine patirtimi“.							
2.6. Nubėgu vis ilgesnį atstumą, šoku į tolį, aukštį, koordinuoju judu, orientuojuosi erdvėje. Taisyklingai sėdžiu, stoviu, vaikštau. Atlieku vis sudėtingesnius veiksmus su smulkiais daiktais, konstruoju.		2.5. Įvairias būdais einu, bėgu, šokinėju, lipu. Metu, gaudau, spiriu kamuolį iš įvairių padėčių. Priminu sėdžiu, stoviu, vaikštau taisyklingai. Laikau pieštuką ir žirkles taisyklingai, atlieku tikslūs judesius su smulkiais daiktais.		1.5. Žinau, kodėl svarbu valgyti įvairų maistą, kaip jis atsiranda ant mūsų stalo. Valgau tvarkingai su stalo įrankiais, susitvarkau pavalgę, po veiklos. Mokausi laikytis saugumo taisyklių, žinau, į ką kreiptis iškilus pavojui.		12.5. Mėgaujuosi muzikavimu, šoku, vaidyba, dailės veikla, gėriuosi kalba, gamta, geru elgesiu, darbais, turiu savo nuomonę ir savitą skonį.		13.1.5. Numatau, ko man prireiks kūrybiniam sumanymui įgyvendinti, kuriu įvairias būdais, grožiuosi kitų darbais.		13.3.5. Šokdamas atrandu naujus judesius, judėjimo galimybes; generuoju idėjas, šoku sukamčius ratelius; kuriu ir šoku kompozicijas iš penkių šešių judesių, turiu nuomonę apie pasirodymą.					
6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS IR BENDRAAMŽIAIS		1.6. Renkuosi valgyti sveikatai palankų maistą. Rūpinuosi daiktais grupėje. Laikausi sutartų saugaus elgesio taisyklių. Sakau „stop“, „ne“ reaguodamas į mano privatumą pažeidžiantį elgesį. Žinau pagalbos telefono numerį.		12.6. Kurdamas nepaisau standartų, pasakoju apie vaizdinius, kylančius patiriant kūrinius, stebint aplinkos ir gamtos reiškinius. Siūlau, kaip gražinti, tobulinti aplinką, vertinu kitų kūrybą.		13.1.6. Kuriu įvairius kūrybinius darbus įvairiomis dailės technikomis, jas pasirenku pagal sumanymą, galiu papildyti ženklais, žodžiais ir kitomis detalėmis, aptariu savo ir kitų kūrybą.		13.3.6. Šokdamas judesiu vaizduoju emocijas, veiklų charakterius, šoku vis sudėtingesnius šokus ir ratelius, kuriu temines šokių kompozicijas, grafiškai ar žodžiu perteikiu šokio eigą.							
2. FIZINIS AKTYVUMAS		1. KASDIENIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI		12. ESTETINIS SUVOKIMAS		13.1. DAILĖ		13.3. ŠOKIS		13.2. MUZIKA					

11. KALBINĖ RAIŠKA

14. KŪRYBIŠKUMAS

17. GEBĖJIMAS ŽAISTI

13.4. TEATRAS

**ŠVENČIONIŲ R. ŠVENČIONĖLIŲ KARALIAUS MINDAUGO GIMNAZIJOS
MIŠRAUS AMŽIAUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO GRUPIŲ, TAIKANČIŲ
VALDORFO METODO ELEMENTUS, PROGRAMA**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Švenčionių r. Švenčionėlių Karaliaus Mindaugo gimnazija (toliau – Gimnazija), vykdanči ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas.

2. Mišraus amžiaus ikimokyklinio ugdymo Valdorfo metodo elementus taikančių grupių programa (toliau – Programa) skirta 2-6 metų amžiaus vaikams, jų šeimoms ir pedagogams. Ji parengta atsižvelgiant į grupėse lankančių vaikų amžių, patirtį, gebėjimus, jų poreikius bei tėvų lūkesčius.

3. Programa siekiama tenkinti pagrindinius 2-6 metų vaikų poreikius: saugumo, sveikatos, judėjimo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos. Programoje atsižvelgta į individualiuosius ir specialiuosius (gabių ir talentingų, dvikalbių, socialinės atskirties aplinkoje augančių vaikų ir kt.) vaikų poreikius. Programos turinys orientuotas į kompetencijų ugdymą, reikalingą tolimesniam vaiko asmenybės ugdymui(si).

4. Programą įgyvendina ikimokyklinio ugdymo mokytoja, įgijusi ikimokyklinės Valdorfo pedagogikos tarptautinių kursų baigimo sertifikatą.

5. Gimnazijoje mišraus amžiaus ikimokyklinio Valdorfo grupės veikla grindžiama Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija ir kitais Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais.

**II SKYRIUS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI**

6. Gimnazijoje mišraus amžiaus ikimokyklinio ugdymo Valdorfo metodo elementus taikančioje grupėje vaikų ugdymas organizuojamas vadovaujantis šiais principais:

6.1. humaniškumo – pripažįstama teisė būti kitokiam, vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turintis ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti. Ugdymas vyksta ramioje, saugioje aplinkoje, kurioje vaikas turi galimybę išreikšti save, parodyti savo gebėjimus, kūrybiškumą;

6.2. demokratiškumo – lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė;

6.3. konfidencialumo – informacija apie vaiko ugdymą(si), pasiekimus ir problemas teikiama tik asmeniškai šeimai;

6.4. ugdymo individualizavimo – į vaiką orientuota lanksti ugdymo(si) veikla, remiantis atsiskleidusia vaiko gyvenimiška patirtimi. Atsižvelgiama į vaiko išsivystymo lygį ir planuojama tokia veiklos apimtis, kuri užtikrina sėkmingą kiekvieno vaiko ugdymą(si). Atsižvelgiama į individualumą sąlygojančius veiksnius: šeimos kultūrą ir tradicijų įvairovę, vaiko amžių, lytį, vaiko išsivystymo lygį, charakterį ir temperamentą, pomėgius, geriau ir mažiau išsivysčiusius gebėjimus, vaiko savęs vertinimą;

6.5. visuminio integralaus – ugdymo turinys sudaromas atsižvelgiant į vaiko visuminio pasaulio suvokimą ir mąstymo, veiklos konkretumą bei sinkretiškumą. Ugdymo proceso metu

siekti vertybinių nuostatų, mąstymo ir veiksmų dermės, vaiko vidinio ir išorinio pasaulio vienovės;

6.6. tautiškumo – padėti augančiam vaikui perimti lietuvių tautos kultūros vertybes, papročius, tradicijas, jas puoselėti ir kartu kurti šiuolaikinę savo ir visuomenės tapatybę;

6.7. grįžtamojo ryšio – nuolatinis ugdymo proceso vertinimas, ugdymo turinio atnaujinimas, auklėtojos veiklos refleksija padedanti analizuoti vaikų pasiekimus ir siekti kokybiškų pokyčių. Šeimos ir mokytojų keitimasis informacija apie vaiko ugdymą(si).

III SKYRIUS

TURINYS, TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

1. Tikslas – taikyti ir tarpusavyje derinti Valdorfo pedagogiką ir etnokultūrą. Gerinti ugdymo(si) kokybę, užtikrinant kiekvieno vaiko poreikių tenkinimą.

2. Uždaviniai:

2.1. ugdymo(si) turinį sieti su dienos ir metų ritmu;

2.2. sukurti sąlygas, atitinkančias vaiko poreikius;

2.3. sieti Valdorfo pedagogiką su natūraliu vaiko gyvenimu įstaigoje;

2.4. kurti aplinką, tenkinančią prigimtinius vaiko poreikius, padedančią atsiskleisti ir ugdytis jo gebėjimams;

2.5. prioritetą teikti laisvam kūrybingam žaidimui;

2.6. teikti pagalbą šeimai ugdant vaikus;

2.7. padėti realizuoti tėvų lūkesčius;

2.8. padėti tėvams įgyti žinių sprendžiant pedagogines problemas;

2.9. užtikrinti veiklos turinio pagal kompetencijas vientisumą.

3. Ikimokykliniame ugdyme, t. y. pirmuosius septynerius vaiko gyvenimo metus, svarbu patirti, kad „pasaulis geras“. Idealią galimybę vaikui harmoningai skleisti sudaro natūrali ir jauki namų aplinka. Gimnazijos mokytojai stengiasi nesikišti į natūraliai besiskleidžiančią vaiko esybę, nedrumsti jo svajingo ir harmoningo pasaulio. Vaikui rūpestingai ir atsargiai vadovaujama pavyzdžiu. Matydamas pavyzdį ir pamėgdžiodamas, klausydamasis pasakų ir visais pojūčiais sugerdamas į save aplinką, vaikas pirmaisiais gyvenimo metais nesąmoningai perima labai daug vertybinės, estetinės ir kitos asmenybės raidą lemiančios informacijos, todėl svarbu, kad visa jo aplinka – daiktai, gamta ir žmonės – būtų verti mėgdžioti. Labai svarbu, kad vaikas nebūtų perkrautas draudimais, kad galėtų patenkinti savo prigimtinių poreikį veikti, žaisti atkartodamas tai, su kuo susiduria savo aplinkoje. Nuolat draudžiant, stabdant jo veiklos impulsus, trikdoma valios sklaida, vėliau pasireiškianti iniciatyvos stoka, pasyvumu. Gyvas pavyzdys skatina vaiką imtis veiklos – pradėti laisvą žaidimą, kurio metu lengvėja vaizduotė – kūrybinio mąstymo raidos pamatas.

4. Grupės aplinka turi būti šilta ir svetinga, skoningai suformuota. Ji nesunkiai pritaikoma įvairioms veiklos rūšims, tarsi lengvai keičiamos „dekoracijos“. Ji ugdo ir kartu tausoja jautumus (švelniomis spalvomis, organinėmis – panašiomis kaip gamtoje – formomis, natūraliomis medžiagomis), o taip pat aktyvina vaizduotę, ugdo kūrybiškumą (neišbaigtais žaislais, kuriuos galima panaudoti įvairiais būdais, bei kūrybiniam žaidimui tinkamais objektais, tokiais kaip medžiagos, drabužiai, vaidmeniniam persirengimui, pertvaros, kelmai, virvės, kt.).

5. Veiklos suskirstymas pagal kalendorių neturėtų būti kategoriškas. Mokytojas pats sprendžia ir planuoja, kada jo grupėje bus veliama vilna, dirbama su medžiu ar siuvinėjama. Pavasaris ir ruduo apsprendžia sėjimo ir derliaus apdorojimo darbus. Darbai su vašku ir vilna planuojami šaltuoju metų laiku, nes jie „sušildo“, daro terapinį poveikį. Tamsiuoju metų laiku ypač vaikus džiugina žibintų darymas, žvakių ugnelės. Pavasarį pagal liaudies tradicijas tinka gamtos prabudimą simbolizuojantys darbai – pynimas, audimas, margučių marginimas.

6. Su metų ritmu susijusi veikla:

Laikotarpis, šventės	Siūloma veikla (patalpoje ir lauke)	Būdingi žaidimai, vaidinimai, pasakos
Ruduo		
Derliaus šventė (rugsėjo pradžia)	Javų apdorojimas: javai rišami į pėdus, kuliami, vėtomi, malami, kepama duona. Iš iškultų javų rišamas vainikas, ruošiami šiaudeliai rankdarbiams. Mušamas sviestas. Renkamos ir apdorojamos įvairios rudens gėrybės – verdamos uogienės, džiovinami obuoliai, erškėtuogės, šermukšnio uogos, prieskoninės žolės bei žolelės arbatoms. Iš uogų, sėklų ir šiaudelių vaikai veria vėrinius, kuriuos išdžiovinus vėliau bus puošiama Kalėdinė eglutė	Spektakliai su rudens gėrybėmis. Pasakos susijusios su derliumi. Dainuojamieji rato žaidimai bei pirštų žaidimai apie valstietį, karvutę, apie javų derliaus nuėmimą ir apdorojimą, apie vaisius ir daržoves
Mykolinės (rugsėjo pabaiga – spalio)	Gaminami aitvarai. Drožyba iš medžio	Pasakos arba spektaklis apie slibino pagrobtą karalaite, kurią išvaduoja narsus riteris. Vaidmeninis rato žaidimas su dainomis šia tema
Žibintų šventė (lapkritis)	Liejamoms vaškinėms žvakėms (Vėlinėms arba žibintams). Žibintų šventei gaminami žibintai, siuvami nykštukai	Pasakos ir spektakliai apie nykštukus, apie žibintus, šviesą. Rato žaidimai apie nykštukus. Vaidmeninis žaidimas su dainomis apie nykštukus ir milžiną
Žiema		
Advento spiralė (gruodžio pradžia)	Iš molio lipdomos ir dekoruojamos žvakidės. Lankstiniai. Vitražai. Žvaigždės iš spalvoto peršviečiamo popieriaus	Adventiniai rato žaidimai, dainos, istorijos
Kūčios (gruodžio pabaiga)	Avytės iš vilnos. Ruošiamos Kalėdinės dovanos ir papuošimai, girliandos.	Kuriamas Kalėdinis vaidinimas (Kalėdinis žaidimas). Sekama istorija su

Laikotarpis, šventės	Siūloma veikla (patalpoje ir lauke)	Būdingi žaidimai, vaidinimai, pasakos
	Kūčių „sodeliai“ iš samanų ir kitų gamtos gėrybių. Gaminami atvirukai. Lauke įrengiamos lesyklos, valomas sniegas	dainomis apie Asiliuką, Mariją, Juozapą, Tris Karalius
Buities darbai (sausis)	Lipdymas iš vaško. Vilnos vėlimas. Kamuoliukai, kilimėliai ir kt. žaislų iš neverptos vilnos gamyba	Žaidimai ir pasakos apie žiemą, sniegą, šaltį, čiuožinėjimą ir kt.
Užgavėnės (vasaris)	Siuvimas, siuvinėjimas. Lėlių gamyba	Užgavėnių žaidimai. Gyvulinės pasakos
	Kaukės. Morės gamyba	
Pavasaris		
Verbos (kovas)	Kviečių daiginimas. Paukštelių gamyba, verbų rišimas	Vaidmeninis žaidimas su dainomis apie berniuką,ėjusį pavasario ieškoti ir tris milžinus
Velykos (balandis)	Siuvimas, siuvinėjimas. Audimas, pynimas. Margučių marginimas	Velykų žaidimai.
Sėklų sėjimas ir augalų auginimas (gegužė)	Sėjamos gėlių sėklos, kurios bus daiginamos patalpoje	Darbai su žeme ir liaudies žaidimai, apdainavimai

7. Ugdomos šios kompetencijos:

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
Asmeninio vystymosi sąlygos. Savęs suvokimas ir savigarba – suvokia save kaip savitą ir ypatingą	Geba mėgautis tapatybės pajautimu ir pripažinimu. Mokosi pajusti savo vidinį pasaulį. Geba ugdyti save iš savo paties gelmių. Geba vertybiškai pažinti save: galva, širdis ir rankos – vienodai svarbios. Žino savo vardą, pavardę, kokiame mieste gyvena, kiek metų. Stengiasi būti savarankiškas: prausiasi, rengiasi, tvarkosi savo daiktus. Geba valdyti savo emocijas, elgesį: valdo savo spontaniškus norus, sugeba nugalėti baimę, nuskriaustas bando ieškoti išeities. Per Rato ir pirštų žaidimus išmoksta savo kūno dalių pavadinimus, sugeba pajusti, kaip „veikia“ jo kūnas, kokie būdo bruožai jam būdingiausi, kas jį skiria iš kitų.

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	Mokosi suvokti savo sandaros dėsnius: rutulio formos galva, pusrutulio formos skeletas ir galūnių linijos
Teisingas, realistiškas asmeninių poreikių vertinimas	Naudoja savo veiklos planavimo ir organizavimo gebėjimą: geba pasakyti, ką nori veikti, pasirenka priemones, vietą, pasirinktą veiklą atlieka iki galo. Sugeba pasirinkti žaislus ir priemones pagal savo pomėgius. Žaidžia savitai, pagal savo sumanymą, atlaidus tam, ką daro. Geba patenkinti ramaus būvio savyje poreikį. Mokosi ritmiškai keisti veiklą, išlaikant sveiką balansą tarp aktyvios – judrios veiklos ir ramesnių užsiėmimų. Geba mokytis iš savo patirties, iš padarytų klaidų semiasi naujų jėgų
Plečia savo asmeninių galimybių ribas vis nauju įgūdžiu	Lieja akvarelę, audžia, riša ir pina virveles, dirba įvairius darbus su vilna, lipdo iš vaško ir molio, siuva, neria, drožinėja, pina
12-kos jutimų ugdymas (asis) – sąlygoja žmogiškąją linkme orientuoti savo pojūtinį aktyvumą	Geba pažinti artimiausią aplinką ne tik 5-iais tradiciniais pojūčiais, kurie susiję su konkrečiomis kūno dalimis, bet ir atpažįsta savyje „mažiau apčiuopiamus“ pojūčius, kurie įtakoja fizinį ir psichinį vystymąsi: lytėjimas; gyvybės arba sveikatos pajautimas; judėjimas; pusiausvyra; uoslė; skonis; regėjimas; šiluma ir šaltis; klausa; mąstymas; kito žmogaus „Aš“ pajautimas
Pusiausvyra tarp asmeninio ir socialinio vystymosi. Kiekvieno amžiaus vaikai socialiniu požiūriu įtakoja vieni kitus. Jie turi galimybę žaisti ir bendrauti socialiniu aspektu įvairiapusėje aplinkoje	Dviejų – trijų metų vaikai mokosi globos, pastebėti silpnėsi ir į jį atsižvelgti, palaukti nesuspėjančio, stebėtis, būti empatiškais ir tolerantiškais. Patys dviejų – trijų metų geba mėgdžioti elgesio normas iš vyresnių vaikų. Keturių – penkių metų vaikų indėlis į mišraus amžiaus vaikų kolektyvą: žaisti nepavargstant, fantazuoti, kurti. Patys keturių – penkių metų vaikai geba pasinaudoti turima patirtimi, rodo iniciatyvą ir pasitiki savimi, kontroliuoja savo veiksmus ir žodžius. Šešių – septynių metų vaikai skatina dalyvauti kuo įvairesnėje veikloje, darbuose. jie naujų idėjų generatoriai. Turi ne tik išskirtinių teisių (gali nemiegoti popietės miego, gali drožinėti peiliu ir pan.), bet ir daugiau pareigų. Jie ypač bendruomeniški – lankosi draugų namuose, moka paguosti ištikus nesėkmei, yra labai aktyvūs, išmoningi, pasitikintys savimi
Geba užmegzti „aš“ ir „tu“ santykį, pasitikėti ir pats išreikšti pasitikėjimą: aš esu šalia ir man įdomu, koks tavo gyvenimas	Vaikas būna draugu ir pagalbininku; geba užmegzti ryšį su suaugusiaisiais; moka dalintis žaislais, vaišėmis, pats geba priimti dovanas, jam rodomą dėmesį; klausosi biografinių istorijų apie kiekvieno vaiko atėjimą į šį pasaulį ir jo gyvenimą kartu tai išgyvena („Gimtadienio istorija“). Rato

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	žaidimo metu išgyvena savo paties ir kitų vaikų svarbumą, reikšmingumą; savo draugui pasakoja savo nuotykius apie savo šeimos tradicijas; varto šeimos albumus; kartu su šeimos nariais padeda ruošti šventėms ir jose dalyvauja; klausosi pamokančių istorijų, pasakų, per kurių siužetą išmoksta ne tik pergyventi už kito likimą, bet ir rasti išeitį; geba drauge įvertinti sėkmę ar nesėkmę ir tartis dėl tolimesnių veiksmų; mokosi spręsti konfliktus ir atsiprašyti; tvarkosi visi vienu metu ir ne vien ten, kur žaidė; kartais pratęsia vienas kito darbą, gaminį ir bendrą darbą (savo įnašą) vertina kaip individualų; rengia individualius, grupinius trumpalaikius ir ilgalaikius projektus; vaikai ir suaugusieji laikosi bendrų ritualų, visi kartu valgo prie vieno stalo; geba kūrybiškai dirbti grupės bendruomenėje kartu su auklėtoja ir grupės tėveliais ateities labui
Stebuklingų žodžių – „pavyzdys“ ir „pamėgdžiojimas“ galia socialiniam vaikų vystymuisi	Geba per suaugusiojo pavyzdį įgyti pagrindinių namų ruošos, rankų darbų įgūdžių. Turi galimybę mėgdžioti prasmingus suaugusiųjų (sezoninius ir buitinius) darbus – valgio gaminimą, skalbimą, lyginimą; žemės darbus – grėbstymą, šlavimą, sniego kasimą ir pan. Tai praturtina vaikų žaidimus siužetais ir judesių mėgdžiojimą, inspiruoja ramų aktyvumą. Mažesni vaikai turi galimybę mėgdžioti vyresnius vaikus. Turi galimybę mėgdžioti auklėtojos atliekamus įvairius rankų darbus, o jei nori prisijungti ir kartu juos daryti: velti vilną, siūti lėles, austi, vyti virves, pinti iš šiaudų, vytelių ir pan. Per pamėgdžiojimą mokosi gerų įpročių. Kūrybiškai panaudoja stebėtus gyvenimo reiškinius, žmonių elgseną, santykius savo veikloje pačių iniciatyva
Laisvo žaidimo situacijų įvairovė padeda geriau suvokti žmones, jų vaidmenis, elgesį, tarpusavio bendravimą	Geba nepertraukiamai, netrukdomai žaisti (dienos ritme tam skirtas ilgas laikas). Suteikiama daug laisvės judėti (užlipti, nušokti, pernešti baldus, iš jų statyti sau reikiamus statinius. Žaisdami vaikai išbando įvairius socialinius vaidmenis: mokytojas, gaisrininkas, policininkas, mama, tėtis, vaikas ir pan. Mokosi drauge spręsti problemas, bendradarbiauti, vadovauti žaidimui – kuriant lėlių vaidinimus, spontaniškuose statybiniuose žaidimuose. Žaisdamas įsivaizduoja, fantazuoja: prisiima vaidmenį, mėgdžioja; kuria įsivaizduojamą situaciją, siužetą. Mokosi bendravimo kultūros, pasitikėjimo savimi ir savo

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	draugais. Išmoksta įtakoti aplinką, pamatyti savo sąveikos su žmonėmis pasekmės (tiek pozityvias, tiek negatyvias), pratinasi mokytis iš savo klaidų. Geba kurti „Siužetines saleles“ ir jose žaisti. Geba ieškoti savo kelio nuo žaidimo link darbo
Ryšys su mane supančiu pasauliu. Gebėjimas laikytis etninių – moralinių nuostatų	Vertina savo tautos etninį paveldą, folklorą: dainuoja liaudies dainas, mėgdžioja žemdirbystės, piemenavimo papročius, klausosi liaudies pasakų, padavimų ir t.t. Geba nesavanaudiškai padėti kitiems: tėvams, auklėtojai, globos namų gyventojams, globoja paukštelius, rūpinasi savo augintiniais. Geba puoselėti kultūros vertybes. Mokosi pažinti kitų tautų gyventojus, jų papročius, kultūrą: klausosi kitų tautų pasakų, dainuoja jų dainas, žaidžia žaidimus, ratelius. Susipažįsta su tautinės kultūros vertybių parėmimu pasaulinės kultūros kontekste
Gebėjimas puoselėti glaudų ryšį su gamta	Mokosi suprasti ir pajusti, kaip jis trejopai susijęs su išoriniu pasauliu. Žaisdami Rato ir laisvus žaidimus, vaikai mėgdžioja gamtos reiškinius, gyvūnų elgseną, paukščių balsus, imituoja vabalus ir pan. Aiškinasi pasaulio sąrangą žygių į gamtą ir pasivaikščiojimų metu per jautimus. Renka įvairią gamtinę medžiagą: šiaudus, akmenis, vyteles, medžių žievę, šakas ir t.t., kurią naudoja savo žaidimuose, rankų darbams, kūrybiniame procese. Dalyvauja bendrose suaugusiųjų ir vaikų talkose balinant, sodinant medelius, tvarkant gėlynus. Dalyvauja ekologiniuose renginiuose, patys rengia projektus. Geba stebėti ir suprasti įvairius gamtoje vykstančius procesus, ieško ryšio tarp priežasties ir pasekmės. Rūpinasi daiktais ir gamtos objektais. Tvarko metų laikų stalą. Geba vertinti gamtos dovanas dėkodami prieš valgį ir po vaišių. Mokosi pajusti Metų ritmą per ruošimąsi kalendorinėms šventėms bei jų šventimą
Sveikatos saugojimo ir puoselėjimo kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
Mokosi savo sveikatą suvokti kaip socialinį, fizinį, psichinį,	Geba palankiai bendrauti ir bendradarbiauti su aplinkiniais, tinkamai prisitaikyti prie socialinės aplinkos (mišraus

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
emocinį kūno saugumą. Gebėjimas saugiai jaustis socialinėje aplinkoje	amžiaus vaikų grupė, bendravimas su suaugusiais). Mokosi atpažinti kiekvieno žmogaus individualias ypatybes: balsą, eiseną, akių spalvą ir t.t. Geba stebėti draugus, semtis iš jų patirties ir padėti vieni kitiems: šokinėja klases, žaidžia komandinius žaidimus ir pan. Mokosi pajauti ir prisitaikyti prie dienos, savaitės, metų ritmo ir saugiai jame veikti. Geba priimti suaugusiųjų rūpestį ir apsaugą. Mokosi padėti nelaimingo atsitikimo atveju. Prisiima atsakomybę už savo poelgius. Geba atsisipirti blogoms pagundoms, moka pasakyti sau „ne“
Mokėjimas užtikrinti savo fiziologinį saugumą	Geba pažinti save, savo fizines galias, jaučia savo kūną judant. Geba išvengti žalojančių poveikių. Domisi gyvenimo prasme, myli ateitį, geba optimistiškai nusiteikti. Mokosi pažinti savo kūną antroposofiniu požiūriu kaip fizinio, eterinio, astralinio ir „Aš“ monolitiškumą: „Gimtadienio istorija“, piešiniai. Mokosi higienos įpročių ir įgūdžių: savarankiškai rengiasi, moka plautis rankas prieš valgį, šukuojasi, mokosi prižiūrėti dantukus. Mokosi tinkamai maitintis: domisi apie maisto produktus, patys gamina, kepa, verda, džiovina. Geba padengti stalą ir pateikti valgį. Suvokia asmeninę savo kūno patirtį, individualias jos galias: laipiojimas į medžius, vaikščiojimas kojokais, šokinėjimas nuo vienos kojos ant kitos, čiuožinėjimas nuo kalno ir pan. Geba išlaikyti pusiausvyrą, įgyti judesių koordinacijos įgūdžių: eina per įvairias kliūtis, geba jas peržengti, įsibėgėjęs sugeba šokti į tolį, geba greitai ir tolygiai bėgti, gali lengvai sustoti, geba išlaikyti nuotolį, valdo judėjimo greitį, tiksliai orientuojasi erdvėje, laikosi eiliškumo, atsižvelgia į kitų vaikų amžių, judrumą, miklumą, koordinuoja rankų ir kojų judesius ir pan. Sugeba keisti judesių tempą, kryptį, pobūdį pagal žodį, muziką žaidžiant Rato žaidimus. Geba savo judesius derinti su kito vaiko judesiais. Mokosi tikslingai ir racionaliai išnaudoti turimas sąlygas: sode, aikštelėje, parke, miške, naudoti parankias gamtines priemones – lazdas, kankorėžius, medžių lapus, akmenėlius ir pan. Žaidžia įvairius judrius žaidimus, atlieka euritminius pratimus, improvizacijas, pantomimą

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
Gebėjimas jaustis psichologiškai saugiai	Geba teigiamai save vertinti ir atsakyti už savo veiksmus, mokosi savigarbos, orumo, psichologinio atsparumo. Fizinėje veikloje geba ieškoti nuotykių, atradimų, sveiko linksmumo, pasisekimo. Ugdosi savitvardą, valią, pasitikėjimą savimi. Geba ieškoti savito, originalaus bet kokios kliūties įveikimo būdo, savarankiškai įvertindamas savo gebėjimus. Geba susikaupti siekiant tikslo ir mokosi deramai atsipalaiduoti. Mokosi palankaus požiūrio į kitus žmones. Geba valdyti savo emocijas ir jausmus įvairiose situacijose. Geba pozityviai pajusti harmonizuojančią erdvės energiją: natūralus medis, smėlis, vanduo, gėlė ir t. t.
Judesiai, pagrįsti vaizduote, energetiškai švarina vaiko organizmą	Geba pajusti tiesioginį ryšį tarp vaizduotės ir sveikatos, pavyzdžiui, kaip jaučiamės paprastai pakeldami rankas ir kaip, kai gaudome lietaus lašukus. Geba nutiesti „nematomą giją“ tarp žmogaus ir gamtos, kur viskas tampa gyva: vėjas, žvaigždės, upelis ir t.t. Geba kūrybiškai plėtoti aktyvumą ir iniciatyvą. Geba pojūčius reikšti judesiu: jausti vėjo dvelksmą, jausti krintančias snaiges, stipraus lietaus lašus, „eiti per lūžtančius ledukus“, „eiti tamsią naktį, mėnesienoje“, „maudytis šaltame vandenyje“ ir t. t.
Geba judesiu reikšti emocijas	Mokosi atskleisti savo emocijų resursus. Geba suvaidinti supykusį, nustebusį, nuliūdusį, susirūpinusį, besidžiaugiantį, glostyti „miegantį katiną“, „glostyti arklio karčius“ ir pan.
Geba judesiu reikšti mintis	Geba spontaniškai improvizuoti pagal literatūros, muzikos, pačių sukurtus siužetus. Mokosi mimika, gestu, kūno plastika išreikšti veikėjų charakterius. Geba save reikšti plastiniu judesiu, sužadintu spalvų, linijų: šokis su spalvotomis skraistėmis, juostomis, spalvų šokis, ėjimas ratu, gyvatėle, keičiant kryptį, „žvaigždė“ ir t. t.
Gebėjimas išreikšti savo įspūdžius, kūno būseną, pantomima	Geba laisvai judėti, improvizuoti, išreikšti savo jausmus, įspūdžius, išgyvenimus ar siūlomą situaciją („žvejys traukia žuvį“, „akrobatas eina virve“ ir pan.). Geba kūrybiškai išreikšti kūno būseną: „medinukas“, „robotas“, „miegantis katinas“ ir t.t. Mokosi įvaldyti pantomimos judesius (gaudyti pievų drugelį, slidinėti, plaukti, eiti gimnasto žingsniu ir kt.)
Pažintinė kompetencija:	

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
Darni jutiminė veikla svarbi vystytis protiniams gebėjimams. Lytėjimo pojūtis leidžia patirti save per savo prisilietimą prie savo kūno ir aplinkos	Geba per fizinį kontaktą išgyventi saugumo, egzistencinio pasitikėjimo jausmą. Mokosi pažinti savo kūną, jį mylėti: per pirštų ir rato žaidimus sužino pirštų pavadinimus, jų skaičių, geba pavadinti išorines kūno dalis, pasiklausyti širdies ritmo, šilto ir šalto oro įkvėpimo, palyginti savo ir draugo kūno proporcijas ir t.t. Skiria medžiagų įvairovę, mokosi diferencijuoti skirtingus paviršius. Geba patikrinti, iširti išorės aplinką: daiktas švelnus, šiurkštus, glotnus, šiltas ir pan. Lytėdamas visu kūnu, geba suvokti savo kūno ribas. Geba teigiamai vertinti kito žmogaus socialinį prisilietimą: švelnus fizinis kontaktas sveikinant, apsikabinimas, pan. Mokosi jausti suaugusiųjų šilumą, geba pasitikėti jais ir savimi. Geba kūrybiškai veikti aplinkoje su natūraliomis medžiagomis: medžio šakos, šaknys, rąstai, lentos, akmenys, skraistės ir t.t. Geba puoselėti patogią savijautą, nes renkasi natūralaus pluošto rūbelius. Lauke geba kontaktuoti su smėliu, purvu, juodžemiu, vandeniu, ritinėjasi, laipioja po medžius ir t. t.
Gyvasties pojūtis leidžia patirti jaukumą, harmoniją, visų procesų tarpusavio darną	Geba pajusti ir nusakyti savo fizinę savijautą. Geba reguliariai ir ritmingai įsijungti į veiklą, kuri formuoja gerus įpročius. Mokosi pasitikėti gyvenimu, džiaugtis juo. Geba teisingai elgtis tinkamu metu, laikosi darnios tvarkos, nuoseklumo. Geba mėgautis maistu, valgo neskubėdamas, jaučia saiką
Judėjimo pojūtis leidžia patirti judesių laisvę, patiems aktyviai reikštis	Daug ir noriai laisvai juda, dalyvauja ritualuose, mėgsta pasikartojimus, tvarką. Turi daug laisvo laiko žaidimui, kur daugelį grupės daiktų gali pernešti į kitą vietą, užlipti ant didelių statinių, pralįsti balansuoti ir t.t. Geba patirti savo kūno įvaldymo džiaugsmą judrių žaidimų metu. Geba pajusti savo raumenų veiklą, jaučia savo santykį su gravitacija. Geba patys laisvai kūrybiškai veikti ir mėgdžioti prasmingą suaugusiųjų veiklą. Geba tikslingai atlikti judesius, kai dirba įvairius rankų darbus: siuva, mezga, lipdo, drožinėja ir dirba sode,

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	aikštelėje: grėbia lapus, kasa smėlį, laisto gėles ir t.t. Mokosi atlikti tik prasmingus judesius mėgdžiodant suaugusiųjų veiklą (vairuotojas, statybininkas, skalbėja, kirpėja, pardavėja ir pan.) ir atliekant įvairius pratimus: pusiausvyros pratimai, žaidimai su virvėmis, laipiojimas po medžius, vysto smulkiąją motoriką žaidžiant pirštų žaidimus. Eina į tolimus žygius, ekskursijas. Dalyvauja Metų Rato šventėse, padeda joms ruošti. Mokosi orientuotis erdvėje ir suvokti savo judesius
Pusiausvyros pojūtis leidžia pajusti ir palaikyti pusiausvyrą, susijusią ne tik su vestibuliariniu aparatu, bet ir psichologinę pusiausvyrą, kuri susijusi su ramybe, pasitikėjimu savimi.	Mokosi save laikyti atskaitos tašku, kuris yra ir ramybės taškas. Geba nustatyti proporcijas ir pastebėti santykius tarp daiktų. Geba patirti ramybę, pasitikėjimą savimi, siekiant rasti vidinę pusiausvyrą. Sugeba atlikti įvairius euritmijos elementus, domisi gimnastikos pratimais. Mokosi vaikščioti su kojokais, šokinėti šokdyne, peršokti nuo vienos kojos ant kitos, suptis ir pan. Geba laiku sustoti, pakeisti kryptį.
Uoslės pojūtis atveria vaikų santykį su kvapiosiomis medžiagomis	Mokosi diferencijuoti kuo daugiau ir kuo subtilesnių kvapų. Geba išgyventi daug pozityvų, simpatinių įspūdžių: gėlių kvapai, džiovintos vaistažolės, šieno kvapas, kepamosios duonos aromatas, maisto produktų kvapai ir t.t. Mokosi atskirti natūralius ir cheminius aromatus. Geba pajusti kiekvienos Metų Rato šventės kvapą: Velykos – mielinis pyragas, Kalėdos – mandarinų kvapas, Užgavėnės – mieliniai blynai ir t.t. Iš kvapo atpažįsta ir pavadina „Miego maišelius“. Geba pagal kvapą atpažinti rankų darbams naudojamas natūralias medžiagas: vašką, vilną, šiaudus, molį. Sugeba apibūdinti kaimo ir miesto kvapų įvairovę, ją palyginti. Geba pajusti simpatinius įspūdžius, kuriuos sukelia kvėpėjimas: mamos plaukai, močiutės kepamas pyragas, augintinis ir pan.
Skonio pojūtis padeda vaikams pajusti ne tik fizinį skonio pojūtį burnoje, bet ir estetinį jausmą	Geba diferencijuoti gan subtilius maisto skonio niuansus, pajusti sudėtingas skonio kompozicijas. Geba paragauti ir nusakyti, kas saldus, rūgštus, sūrus, kartus. Mokosi rinkti maisto produktus, kurie paruošti išryškinant natūralų jų skonį. Ugdo estetinį skonį kuriant savo artimiausią aplinką: savo kambarį, grupę, žaidimo vietą
Regos pojūtis leidžia išgyventi	Geba išgyventi spalvų judėjimą, susilietimą, naujų spalvų

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
šviesą ir spalvas	atsiradimą liejant akvarelę, piešiant vaško kreidelėmis, pastele. Geba puoselėti savo spalvinį – vaizdinį mąstymą. Gamtoje sugeba surasti natūralius spalvinius niuansus, dermes. Mokosi harmoningai derinti spalvas patalpoje, interjere, savo žaidimo vietoje, tamsiu paros metu apšviesti jas natūralia šviesa – žvakute, žibintu. Žaidžia žaidimus, kurie leidžia išgyventi šviesos ir tamsos kaitą. „Diena – naktis“, „Pelėda ir zuikiai“, „Akla višta“ ir t.t. Geba diferencijuoti kuo didesnę garsų diapazoną. Mokosi išgirsti kuo daugiau žmogiško balso niuansų
Šilumos ir šalčio pajautimas siejamas tiek su fizine šiluma ar šalčiu, tiek su dvasine šiluma ar šalčiu	Mėgsta būti aplinkoje, kur skamba daug gyvos muzikos: dainavimo, muzikos instrumentų. Geba sukurti ir mėgautis tylos akimirkomis. Geba bendrauti su suaugusiaisiais ir grupės draugais. Geba pajusti savo individualią išraišką
Žodžio pojūtis leidžia patirti žodžio formą ir išorinį pavidalą	Mokosi eksperimentuoti, žaisti su kalba, išgyventi kalbos ritmą, kurti kalbos kalambūrus. Geba kalbėti šiltu, nuoširdžiu tonu, kur darni gestų ir kūno kalba. Kalba mokosi išreikšti savo vidinius išgyvenimus, pasakoja patirtus įspūdžius, patiria saviraiškos jausmą. Klausydamiesi pasakų turtina savo žodyną, taisyklingą tartį. Geba turinį sutapatinti su jo išraiška. Geba atskirti tiesą ir neteisingumą, kompleksiškai suvokti gyvybinius procesus, darną ir nedarną gamtoje
Minčių pojūtis leidžia suvokti mintis	Mokosi tiesos ir teisingumo sprendžiant kilusius konfliktus, ieškant vienokių ar kitokių sprendimų. Geba diferencijuoti, skirstyti: įvairių gamtinių medžiagų rūšiavimas pagal tam tikrą ypatybę (tvarkantis). Geba patirti prasmines sąsajas aplinkoje. Geba rodyti iniciatyvą.
„Aš“ pojūtis leidžia suvokti esmę, tiesiogiai pajusti kitą žmogų, įžvelgti jo „Aš“	Geba išgyventi mylimų žmonių rūpestį ir jų prisilietimą. Geba pastebėti suaugusiųjų tarpusavio meilę ir jų meilę vaikui. Mokosi socialiai bendrauti ir patirti socialinių procesų įvairovę: mokosi aukštos kultūros susitikimų su draugais, švenčių metu, kasdieninėje veikloje. Geba išgyventi realią būtį
Geba žavėtis pasaulio paslaptimi, mokosi klausti	Mokosi suvokti sąvoką: tėviškė, istorinius įvykius, tradicijas, papročius, folklorą, tėvynės geografiją; domisi apie Žemės gyventojus. Vertina savo tautos etninį paveldą: dainuoja liaudies dainas, mėgdžioja žemdirbystės, piemenavimo papročius, klausosi

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	kitų tautų pasakų, padavimų ir t.t. Geba perimti tautinės kultūros vertybes pasaulinės kultūros kontekste. Geba puoselėti kultūros vertybes. Mokosi pažinti kitų tautų papročius, klausosi kitų tautų pasakų, dainuoja jų dainas, žaidžia žaidimus, ratelius. Geba suvokti žmogaus ir gamtos sąveiką, ekologijos sampratą. Geba pamatyti gamtos grožį, harmoningumą, aplinkinio pasaulio vientisumą, moka surasti emocinį pasitenkinimą. Geba dirbti gamtoje ir rūpintis gamtos apsauga: sodina medelius, gėles ir juos prižiūri. Dalyvauja ir patys rengia ekologinius projektus, akcijas. Domisi augalų ir gyvūnų pasauliais, myli juos. Aiškinasi pasaulio sąrangą žygių į gamtą ir pasivaikščiojimų metu per jutimus. Geba mėgdžioti aplinkoje vykstančius reiškinius, darbus, gyvūnus, paukščius. Renka įvairią gamtinę medžiagą: šiaudus, akmenis, vyteles, medžių žievę, šakas ir t.t., kurią naudoja savo žaidimuose, rankų darbams, kūrybiniame procese. Žiūri albumus su nuotraukomis iš įvairiausių pasaulio kampelių, patys fotografuoja, kuria autorinius ir grupės nuotraukų albumus apie gamtą. Geba skirtingai priimti ir perduoti informaciją: orientuojasi į materiją ar energiją, erdvę ar laiką
Komunikavimo kompetencija:	
Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
Geba suprasti, jog sielos žmogiškumas pasireiškia kalbos intonacija, melodingumu, švelnumu	Geba suprasti, jog kiekvienas turime individualią žodžių, gestų ir formų raišką. Geba atskirti su juo bendraujančių suaugusiųjų, draugų balso moduliaciją, reaguoja į balso pakitimus, intonacijas. Geba suprasti kalbos turinį, susijusį su savo patirtimi, pvz. vyko praeityje, bus ateityje, geba žodžiais nusakyti savo veiksmus, ketinimus. Gebėjimas sieti mintis su asmenybe. Kuo mintys svarbios žmogui? Mokosi eksperimentuoti, žaisti su kalba, išgyventi kalbos ritmą, kurti kalbos kalambūrus. Geba kalbėti šiltu, nuoširdžiu tonu, kur darni gestų ir kūno kalba. Kalba mokosi išreikšti savo vidinius išgyvenimus, pasakoja

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	patirtus įspūdžius, patiria saviraiškos jausmą. Klausydami pasakų, istorijų, eilėraščių turtina savo žodyną, taisyklingą tartį. Geba turinį sutapatinti su jo išraiška. Geba reikšti mintis skirtingais žodžiais. Žaidžia žaidimus su daugiareikšmiais žodžiais, pavyzdžiui, kasa, akis ir pan. Mokosi suvokti, kad minčių prasmė gali būti nepriklausoma nuo žodžių. Geba tvirtai diskutuoti, aiškiai reikšti ir ginti priešingą nuomonę. Yra pasirengęs artimam kontaktui, geba kartu žaisti, kalbėtis. Geba šalia tiesioginės jutiminės patirties suvokimo suvokti ir pavadinimus
Geba kūrybiškai išgyventi aplinką bei suvokti garsais ir žodžiais išreikštą minčių turinį	Geba aplinkos daiktus ir reiškinius išgyventi taip, tarsi jie būtų gyvi – įsmeninti: kaladėlė bilda, lazdelė skamba, durys girgžda, vanduo kriauklėje kliuksi ir išteka ir pan. Mokosi kaupti kalbos patirtį ką nors bandydami, klysdami, kartodami ir mėgdžiodami bei susitapatindami su nuolat šalia esančiais žmonėmis, jų kalbos „stiliumi“. Geba pakartoti išgirstas frazes. Kalbėdami geba bendrauti ir pažinti pasaulį. Supranta pasakojimus apie įvykius, kuriuose pats dalyvavo. Atpažįsta save fotografijose. Geba vaizdus sieti su žodžiais: vaidina stalo lėlių spektaklius, marionėčių spektaklius ir dramas, flanelės teatrą pagal savo paties arba kitų sekamas pasakas, istorijas. Geba rodyti ir pavadinti savo kūno dalis, drabužius, žaislus, gyvūnus, augalus, tai, kas jį supa artimiausioje aplinkoje. Geba pavadinti artimuosius: mama, tėtė, senelis, brolis, sesuo, dėdė, teta, sakyti jų vardus. Pavadinti veiksmus, kuriuos jie atlieka: sėdi, skaito, vairuoja ir pan. Geba pamėgdžioti paukščių, gyvūnų balsus, savaip juos ištarti. Geba vartoti žodžius, reiškiančius sakinį, papildyti juos gestais, mimika, inscenizuoti paprastus nutikimus. Domisi paveikslėliais, supranta jų turinį, moka papasakoti draugams. Žaisdamas žodžiais geba nusakyti savo veiksmus. Geba padeklamuoti eilėraščių, moka dainelių, lopšinių, pasakų, istorijų, skaičiuočių, pirštukų žaidimų. Geba žaisti rimuotais žodžiais, mėgsta pokštus, minkles, mįsles, galvosūkius.

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	Geba domėtis vaikiškomis knygelėmis, enciklopedijomis, klausytis sekamų pasakų, istorijų. Kuria savo gamybos „knygeles“ – jas iliustruoja, vėliau jas „skaito“ savo draugams. Žaidžia siužetinius – vaidmeninius žaidimus: „Mokykla“, „Biblioteka“ ir t.t. Geba grupuoti ir apibendrintai pavadinti vaizduojamus daiktus, juos apibūdinti pagal ryškiausius požymius Sugeba vartoti laiko ir erdvės sąvokas: vakar – šiandien, viršuje – apačioje ir pan. žaidžiant Rato žaidimus, tvarkantis ir t.t. Geba palyginti daiktus, naudodamas elementarias sąvokas: ilgesnis, trumpesnis, didesnis, mažesnis ir t.t. Geba mylėti knygą kaip pažinimo šaltinį (ugdytojas skaito visiems kartu sėdint ant grindų ir žiūrint į atverstą knygą, rodo ir kalbasi apie ką skaityta, kalbasi kaip su sau lygiu pašnekovu). Mokosi keverzoti. Nekontroliuojama keverzonė svarbi vaiko rašymui. Geba domėtis nežinomų žodžių reikšmėmis, nežinomų žodžių prasmę sieti su patirtimi.
Mokosi kalbos nuovokos ir estetinės kalbos nuostatos	Geba įvertinti malonią garsinę aplinką: švelni, rami, emociinga suaugusiųjų kalba, negarsi darni gyva muzika, smagios, džiuginančios ar raminančios dainelės, netriukšmingi buities darbų ar gamtos garsai. Geba būti jautrūs garsų ir žodžių prasmei, jų sandarai. Stengiasi kalbėti aiškiai, taisyklingai, vaizdingai, raiškiai, nemonotoniškai. Geba puoselėti žemaitišką tarmę. Domisi kitomis tarmėmis: dzūkų, aukštaičių, suvalkų. Mokosi įvertinti kūrinio meninę estetinę vertę: pastebi jo emociingumą, susiliejamą su išmonės pasauliu. Geba išvelgti vertybinį grožinės literatūros aspektą, t. y. padeda susivokti, kas gražu, kas svarbu, kas gera
Meninė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
Geba patirtus įspūdžius perteikti spalvomis ir įvairiomis modeliavimo formomis	Piešdamas vaikas leidžia skleisti norui palikti savo pėdsaką, patvirtina savo egzistavimą, patraukia į save draugų dėmesį, pelydamas meilę, rūpestį. Geba išreikšti save vaizdu per paveikslą, individualia simbolių sistema, taip perduodamas reikšmingą informaciją apie save, savo santykį su objektais, vaizdais: savo vystymosi ypatumais, emociine būkle, savo šeima, baimėmis, ligomis ir

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	pan. Dailės darbeliuose geba atskleisti savo gyvenimo patirtį, individualias ypatybes. Geba manipuliuoti dailės priemonėmis ir medžiagomis. Geba iš trijų pagrindinių spalvų išgauti viso pasaulio spalvas (kitos spalvos atsiranda piešimo procese, jau ant lapo). „Priima spalvą“ – turi sielos jėgą, kuri jaučia spalvas jų skirtingoje kokybėje ir poveikyje: vienas spalvas jaučia kaip gėrį, kitos jiems teikia nesmagumo jausmą. Liedami akvarelę, žaidžia spalvomis ir išgyvena jas, nebandydami vaizduoti išorinio pasaulio. Pagrindinė tema – spalvos kalbasi. Išgyvena spalvų žaismą ir jaučia poreikį pasidalinti šiais spalvų išgyvenimais su kitais. Klausosi spalvų istorijų: „Mėlynbarzdis ir Geltonplaukis karaliai“, „Juodasis karaliaus apsiaustas“, „Vaivorykštė“ ir t.t. Spalvinėse nuotaikose atspindi metų ritmą. Mokosi pajauti spalvos perspektyvą. Žaidžia pirštų žaidimus, kurie skatina piešti, supažindina su dailės priemonėmis: „Teptukų šalis“, „Šlapia karalystė“ ir t.t. Lavina jautrumą spalvoms, formos harmonijai, geba tai išgyventi. Naudoja tris piešimo būdus; ritminį piešimą, piešimą auginant, išgyvenant augalo metamorfozę ir laisvą piešimą. Piešia įvairias formas, neakcentuojant kontūro, kur spalvų susitikimas ir yra formos atsiradimas. Geba išlaisvinti savo intuiciją, savitai išreikšti norus, fantaziją. Geba jutimais ir jausmais suvokti ne tik spalvą, formą, garsą, judesį, bet ir bendrą atmosferą, stilių. Geba išraišką daile patirti girdint, regint, liečiant ir kitomis jūslėmis, pajusti dailės kūrinio juslinės formos ypatumus. Geba atskleisti savo įgimtus sugebėjimus, polinkius: vieni vaikai noriau piešia vaško kreidelėmis, spalvota kreida, kiti lieja akvarelę, vyresnieji – tapo guašu, aplikuoja. Geba laikytis pagrindinio modeliavimo principo – pradėti nuo visumos. Iš vaško ir molio lipdo buityje naudojamus daiktus ir siužetines kompozicijas, augalinės kilmės formas, gyvūnus, paukščius, būdingus švenčių elementus. Mokosi išnaudoti galimybę gyventi fantazijų pasaulyje. Dirbant dailės darbelius mokosi koordinuoti regėjimą ir motoriką, kai akys seka rankos judesius. Geba susitapatinti su meno kūrinys įkūnyta menininko būseną, pagauti menininko sukurto vaizdo esmę, pajusti jį

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	kaip visumą: lankosi dailės darbų parodose, galerijose, varto reprodukcijų albumus. Geba emocionaliai atliepti menininko saviraiškai – jo nuotaikoms, emociniam santykiui su aplinka, su tuo, kas išreiškiama. Mokosi pagrindinių kompozicijos sudarymo principų. Supranta kuriamojo darbo paskirtį, jo reikšmę kasdieniniam žmogaus gyvenimui ir visuomenei, civilizacijos raidai. Susipažįsta su įvairiomis darbo medžiagomis, mokosi laipsniškai sunkėjančių įvairių medžiagų rankinio apdorojimo būdų, įgyja tikslių darbo įgūdžių, kad galėtų savarankiškai realizuoti kūrybinę mintį
Euritmijoje geba išgyventi judesio meną, fizinį – dvasinį reiškinių, kuris žadina vaikuose slypinčias vidines galias, veikia harmonizuojančiai	Geba plastiškai, harmoningai judėti erdvėje per judesį išgyventi pasaulio įvairovę. Mokosi išraiškingo, plastiško judesio meno. Geba atskleisti judesio ryšį su muzika ir kalbos skambesiu. Mokosi garsinės euritmijos: judesiu reiškia eilėraščius, spalvas, balsius, priebalsius. Mokosi toninės euritmijos: judesiu reiškia muzikinius garsus (gamas, intervalus, garsų aukštį). Žaidžia judesį, muziką, deklamavimą koordinuojančias žaidimo formas: judėjimas tiesiomis, kreivomis ir banguojančiomis linijomis; reiškia judesiu pasakas, dominuoja poliariški pratimai, atliekami vikrumo ir susikaupimo pratimai, totalinės euritmijos pratimai su sekundės intervalais, mimika.
Gebėjimas suprasti, jog muzika – jausmų simbolis, kuris reprezentuoja dvasinį žmogaus pasaulį	Geba turinti savo dvasinį pasaulį muzikine patirtimi. Geba atlikti prasmingus judesius, nes jie lavina ritmą. Judesiais pabrėžia kūrinio charakterį, veikėjų veiksmus. Vokaliniais pratimais plečia balso diapazoną, lavina artikuliaciją, dikciją, kvėpavimą. Dainuoja liaudies dainas, lopšines, apdainuoja gyvūniją, žaidžia žaidimus, raliavimus, ūkavimus, mėgdžioja gamtos garsus, kurie linksmina garsų sąskambiu, judesiais: ploja, joja ant kelių, trepsi, kutenasi ir t.t. Mokosi pajusti liaudies dainų grožį, jų savitumą, geba jas imituoti, vaidinti, dainuoti, pritariant gyviems muzikos instrumentams (fleitai, kanklytėms ir t.t.), bei instrumentais iš gamtinės medžiagos. Mokosi teisingų kvėpavimo įgūdžių. Dainuoja įvairiuose dienos ritmo momentuose. Dainele

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
	kviečiami tvarkytis, plautis rankų, miegoti, valgyti, klausytis pasakos ir t.t. Mokosi išgyventi sakralinę šventės nuotaiką, kuri kuriama jos belaukiant, jai ruošiantis (šventės prasmė, tradicijos). Puoselėja lietuviškas tradicijas, folklorinę medžiagą, kur visi dalyviai – aktyvūs šventės veikėjai. Mokosi suvokti kūrinio turinį, jausmingai jį išgyventi, įsiminti kaip visumą: dainavimo, muzikos klausymo ir ritmingo tarpusavio judėjimo sąveika. Mokosi glostomojo masažo: „piešia pelėdos akinius“, „tiesia žirafos kaklą“, „dažosi lūpas“, „Šalikėlis“ ir pan.
Geba išraiškingai ir laisvai vaidinti, improvizuoti lėlių ir draminės vaidybos scenose	Mokosi stalo lėlių teatro paslapčių: kuria transformantus, gamina stalo lėles, dekoracijas, mokosi tekstą, geba vaidinti drauge su kitais vaikais ir t.t. Kuria ir vaidina spektaklius su marionetėmis. Patys vaikai tampa įvairių istorijų veikėjais ir jas su džiaugsmu vaidina. Mokosi improvizuoti, naudoja kitų menų priemones kūrinio nuotakai išreikšti (euritmija, žaidžia spalva, žodžiu, muzika ir kt.) Dalijasi įspūdžiais apie matytų vaidinimų sukeltą nuotaiką, reiškia emocinius asmeninius vertinimus. Lankosi profesionaliuose spektakliuose vaikams

V SKYRIUS

UGDYMO (SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

1. Pažangos ir pasiekimų vertinimas svarbus visiems ugdymo dalyviams – vaikams, pedagogams, tėvams. Tik įvertinę vaiko raidos pakopą, jo dabartinius pasiekimus, gebėjimus, žinodami jo poreikius, pomėgius, galime:

- 1.1. planuoti veiklą;
- 1.2. kurti aplinką;
- 1.3. pasirinkti tinkamiausias priemones, būdus ir metodus;
- 1.4. siekti pažangos.
2. Svarbiausi vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo nuostatai ir principai:
 - 2.1. vertinimas grindžiamas šiuolaikine ugdymo ir ugdymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, vaiko poreikiais individualiomis galiomis, gebėjimais;
 - 2.2. vertinama individuali kiekvieno vaiko pažanga, jo dabartiniai pasiekimai lyginami su ankstesniais;
 - 2.3. remiamasi įvairiais vertinimo šaltiniais;
 - 2.4. atsižvelgiama į auginimo, ugdymo bei ugdymosi sąlygas šeimoje;
 - 2.5. vertinant remiamasi gerai susiformavusiais gebėjimais ir siekiama ugdyti prasčiau susiformavusius gebėjimus.

3. Pedagogas pagal pasirinktą metodiką:
 - 3.1. planuoja, atlieka vaiko pažangos bei pasiekimų vertinimą ugdymo procese;
 - 3.2. apibendrina ir įvertina pasiekimus;
 - 3.3. informuoja tėvus, Gimnazijos vadovus apie vaiko ugdymosi pasiekimus, daromą pažangą;
 - 3.4. remdamasis vertinimo informacija, analizuoja, koreguoja ugdymo procesą, pasirenka veiksmingiausius ugdymo metodus, būdus, priemones, užduotis;
 - 3.5. sistemingai vertindamas pažangą, bendradarbiauja su tėvais, įsivertina darbą.
4. Informacijos apie vaiką kaupimas. Vaiką pažinti padeda gauta iš tėvų informacija, specialus klausimynas, iš kurio atsakymų, turėtų paaiškėti, ar vaikas turi individualių įpročių, kaip jis augo ir vystėsi, kokia jo sveikata, charakteris, elgsena, kokios paramos jam reikia, kokie jo tėvų lūkesčiai.
5. Pagrindinis vaiko pasiekimų vertinimo metodas – stebėjimas. Nuolat stebint vaiką stengiamasi:
 - 5.1. išsiaiškinti, ką jis labiausiai mėgsta veikti, kokius žaidimus žaidžia;
 - 5.2. kas jam kelia baimę, kas nepatinka;
 - 5.3. kokia jo nuotaika dažniausiai;
 - 5.4. kaip jis bendrauja su bendraamžiais ir suaugusiais;
 - 5.5. kokie jo pomėgiai, poreikiai, elgesio ypatumai;
 - 5.6. kas būdinga jo raidai ir pasaulio pažinimo būdai.
6. Be klausimyno, vaiką pažinti padeda jo darbų analizė, jo mintys, frazės, taip pat glausti jo pomėgių aprašymai, specialistų pastabos ir komentarai, fotonuotraukos, atspindinčios vaiko nuotaiką ar jam būdingą veiklą, pomėgi.
7. Išanalizavus sukaupią informaciją ir vadovaujantis amžiaus tarpsnio psichinio vystymosi ypatumais, raida pagal „Esamo išsivystymo lygio, ugdymo pažangos ir pasiekimų vertinimo lentelę“ nustatomas vaiko išsivystymas.
8. Medžiaga apie vaikų pasiekimus kaupiama „Vaiko dienoraštyje“, vaiko pasiekimų aplanke ir veiklos apraše.

VI SKYRIUS

NAUDOTA LITERATŪRA

9. Aušra Ragauskaitė (baigiamasis darbas Valdorfo darželio auklėtojo kompetencijai įgyti) „Pojūčių ugdymo svarba ikimokyklinėje Valdorfo pedagogikoje“, 2018.
10. Armen Tougu, Kerttu Soans „Naujosios kartos vaikai“, 2009.
11. Elizabeth M. Griunelius „Ankstyvosios vaikystės pedagogika“, Vilnius 1999.
12. Essential Characteristics of Steiner/Waldorf Education for the Child from Birth to Seven, IASWECE <http://www.iaswece.org/waldorf-education/what-is-waldorf-education/>
13. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014.
14. Inger Brochmann „Vaikų piešinių paslaptys“, 2007.
15. Mes dirbame Valdorfo darželyje, 2009.
16. Milda Račiūnaitė (magistrinis darbas) „Pasidalytosios bei paskirstytos lyderystės įgyvendinimas ikimokykliniame ir mokykliniame ugdyme: Valdorfo darželio ir mokyklos atvejai“, 2020 .
17. Michaela Glöckler „Tarpusavio santykių galia“, 2003.

18. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa.
 19. Rasa Kabailaitė (magistrinis darbas): „Valdorfo pedagogikos įgyvendinimas Lietuvos ikimokyklinio ugdymo institucijose“, 2001.
 20. Rūta Petraitytė ((baigiamasis darbas Valdorfo darželio auklėtojo kompetencijai įgyti)) „Brandinimas mokyklai Valdorfo darželyje“, 2018.
 21. Rudolf Steiner „Vaiko ugdymas dvasios mokslo požiūriu“, 1998.
 22. Rudolf Steiner „Žmogiškosios esybės vystymasis“, 2000.
 23. Rudolf Steiner „Kaip pasiekti aukštesniųjų pasaulių pažinimą“, 2012.
 24. Rudolf Steiner „Ugdymo menas. Metodika ir didaktika“, 2012.
 25. School Readiness Today, WECAN, 2014.
 26. Wolfgang Goebel, Michaela Glöckler „Padėkime augti“, 2015.
 27. Europos socialinio fondo agentūra „Universalaus dizaino mokymuisi gairės: mokymosi sėkmės kelias kiekvienam ir kiekvienai“, 2023.
-

PRITARTA

Švenčionių r. Švenčionėlių

lopšelio-darželio „Vyturėlis“ tarybos

2025 m. balandžio 29 d. posėdžio protokolas Nr. MT-2